

žurnál

Žurnál Univerzity Palackého v Olomouci | říjen 2015 | číslo 1 | ročník 25

téma

Pohyb a životní styl v univerzitním hledáčku



Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...



UPoint



Informační centrum a obchod Univerzity Palackého

- Informace
- Dárkové předměty
- Módní kolekce
- Knihy a publikace
- Plakáty a pohlednice
- Posezení u kávy

Dům U Černého psa
Horní náměstí 12
Olomouc 779 00

Otevírací doba:
po–pá 9:00–17:00
so 9:00–12:00

www.upoint.upol.cz
facebook.com/upoint.upol

obsah

- 2 — Pohyb a životní styl v univerzitním hledáčku
- 5 — Pomáháme
- 6 — Oslavy husovského jubilea v Olomouci zahájil ekumenický dialog
- 6 — Filozofická fakulta otevřela opravené budovy
- 7 — České akademické hry: stříbro pro Univerzitu Palackého
- 7 — Čeští a zahraniční odborníci v Olomouci diskutovali o rehabilitaci vzpřímené lidské chůze
- 8 — Milan Kolář se stal podruhé děkanem lékařské fakulty
- 8 — Opravené budovy pedagogické fakulty – specializované laboratoře i nádvoří s pódiem
- 9 — Projekt CenBiol přinesl přírodovědcům lepší zázemí pro výuku i výzkum
- 9 — Právnícká fakulta se poprvé otevřela nejstarším posluchačům
- 10 — Vědci našli skupinu látek s protinádorovými účinky
- 11 — Univerzita má nového zástupce v Učené společnosti ČR
- 12 — Malá kartička upozorní na kontaminaci pitné vody
- 13 — Portrét: Karel Pacák – doctor honoris causa Univerzity Palackého
- 16 — Kaleidoskop krátkých zpráv a jazykové okénko
- 18 — Fotostory – Seznamovány
- 20 — Úspěchy akademiků a studentů
- 24 — Studentské poradenské centrum – první krok k úspěšné kariéře
- 25 — Nadační fond pomáhá talentovaným studentům
- 26 — Rozhovor: Eliminace společenských věd může vést k rozkladu civilizace
- 30 — Doporučuji (co čte, poslouchá a sleduje akademická obec)
- 32 — Univerzita mapuje kreativní průmysly v Olomouci
- 33 — Musíme se učit přemýšlet kriticky, říká britský pár z Pevnosti poznání
- 35 — Vladimír Birgus: Život s fotografií
- 37 — Mít radost z pohybu i kultury
- 38 — Dramaticus Emblematus
- 39 — Zrcadlení čínsky – Můj dojem z Olomouce
- 40 — Univerzita v síti



Vážení kolegové, milí studenti a přátelé
Univerzity Palackého v Olomouci,

univerzita v pohybu, pohyb na univerzitě: to jsou leitmotivy nového čísla UP Žurnálu, které jasně signalizují, že letní, mírně klidový režim je minulostí a akademické vody opět proudí, vlní se a vzdouvají.

Jedním z nejdůležitějších pohybů, které mě jako rektora naší vědecko-výzkumné instituce zajímají, je stoupání Univerzity Palackého na světových žebříčcích vysokých škol, které vyjadřuje, že posilujeme svoji pozici mezi tuzemskou a středoevropskou špičkou.

Brzy se rozpojuje i nové centrum kinantropologického výzkumu BALUO, kde bude zúročena dlouhodobá pozornost fakulty tělesné kultury, kterou věnuje fyzickému pohybu, jeho potřebnosti a kultivaci.

Jsem velmi potěšen rovněž tím, že Univerzita Palackého byla jednou z prvních institucí, které se „rozhýbaly“ a přiložily ruku k dílu, když toho bylo zapotřebí během humanitární krize týkající se uprchlíků i ve chvíli dalších charitativních akcí a projektů.

Pevně doufám, že naší vysoké škole, jejím pracovníkům i studentům zůstane jak dynamika, tak svěží mysl, která se nejlépe obnovuje – jak jinak – než aktivním pohybem!

Pohyb a životní styl v univerzitním hledáčku

Málo se hýbeme, špatně se stravujeme, tloustneme, jsme více nemocní. Tato a další negativní slova nejsou v poslední době ničím neobvyklým. Současně se stále častěji skloňuje spojení zdravý či aktivní životní styl a množí se akce s cílem změnit návyky lidí. V této oblasti se významně angažuje i Univerzita Palackého, a to nejen pořádáním osvětových událostí, jako je např. Zdravé srdce Hané, ale zejména na fakultě tělesné kultury i na poli mezinárodního výzkumu.

Aktivní životní styl a podpora pohybové aktivity u všech vrstev populace jsou na neřediné fakultě jedna z hlavních témat, na která se zdejší akademici soustředí. Fakulta již deset let provozuje online systém Indares.com, který slouží nejen pro výzkumné účely, ale mohou jej zdarma využívat i běžní uživatelé, kteří chtějí sledovat svou pohybovou aktivitu. Systém jim nabízí srovnání jejich výsledků s normami pro danou věkovou kategorii nebo různé pohybové výzvy. Aktuálně jej využívá přes 37 tisíc lidí, kterým je v průměru 24 let. Nejvíce uživatelů je samozřejmě z České republiky, ale nezanedbatelnou skupinou jsou Poláci, Slováci či Mexičani.

Radost z pohybu

Se systémem Indares.com je již dva roky propojen portál Radost z pohybu. „Při jeho přípravě jsme vycházeli z jednoduchého faktu: Většina populace se nejen příliš nepohybuje, ale tráví spoustu času vyseďváním u internetu. Proto jsme se snažili naservírovat jim možnosti, jak se nechat strhnout k pohybovým aktivitám, takřka jíc přímo pod nos,“ uvedl při spuštění webu jeden z jeho autorů Pavel Fical z Institutu aktivního životního stylu.

Radost z pohybu po čase přešla z webové roviny do terénu, když začala veřejnosti nabízet kromě pohybových výzev a soutěží a tipů na cvičení s internetem také

*Chování a životní styl
v dospělosti jsou výsledkem
vývoje během dětství
a dospívání.*

vlastní možnosti aktivního trávení volného času – pěší výlety Větrání a běžecké tréninky Jogito ergo sum. To vše je ale pouze pomyslnou kapkou v moři. Vědci z fakulty tělesné kultury se totiž dlouhodobě podílejí na dvou významných mezinárodních projektech, jejichž výstupy jsou odborným podkladem pro tvorbu politických strategií na podporu zdravého životního stylu, ať už místního, národního či nadnárodního charakteru.

Co se v mládí naučíš...

Za zkratkou HBSC se ukrývá studie Světové zdravotnické organizace Health Behaviour in School-aged Children, která ve čtyřletém cyklu zkoumá zdraví a životní styl školáků ve více než čtyřiceti zemích světa. Jakýmsi východiskem by přitom mohlo být známé přísloví „co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš“. Chování a životní styl v dospělosti jsou totiž podle řešitelů studie výsledkem vývoje během dětství a dospívání.

„Ve středu našeho zájmu je pohybová aktivita a sedavé chování dětí ve věku 11, 13 a 15 let. Sledujeme ale také jejich stravovací zvyklosti, konzumaci alkoholu a kouření nebo sexuální chování, genderové rozdíly v životním stylu a změny s přibývajícím věkem,“ přiblížil studii Michal Kalman, který český HBSC tým vede.

Aktuálně vědci zpracovali do podoby národní zprávy o zdraví a životním stylu českých dětí data z posledního sběru, který se uskutečnil v minulém roce. Dotazníky vyplnilo na 15 tisíc školáků napříč všemi kraji České republiky.

Klesá úroveň pohybu, zlepšení u snídání

Nová zjištění nejsou příliš povzbuzující. „Většina českých adolescentů napříč věkovými kategoriemi neplní doporučení pro pohybovou aktivitu stanovené Světovou zdravotnickou organizací. Alespoň hodinu denně se pohybové aktivitě věnuje pouze 21 procent chlapců a 13 procent dívek ve věku 15 let, v roce 2010 to bylo 25 a 14 procent. Vezmeme-li v úvahu pouze Olomoucký kraj, tak jsou ta čísla ještě nižší, 18 a 12 procent. Dívky jsou méně aktivní než chlapci ve všech věkových kategoriích, ale s přibývajícím věkem se méně hýbou dívky i chlapci,“ komentoval Kalman zjištěnou úroveň pohybové aktivity.

Narostl také podíl dětí, které jsou osvobozeny ze školní tělesné výchovy. Zatímco v roce 2010 bylo z tělocviku osvobozeno necelých osm procent školáků, nyní je to,

ať už částečně či úplně, zhruba 15 procent. Nejvíce necvičících bylo zjištěno v Karlovarském, Libereckém a Moravskoslezském kraji.

Problémem je i kouření; cigaretu už si někdy podle výsledků studie zapálila více než čtvrtina žáků sedmých tříd a více než polovina žáků devátých tříd. „Poměrně výrazný pokles jsme pak zaznamenali u konzumace ovoce a zeleniny, potěšující je mírné zlepšení v pravidelném snídání u patnáctiletých, kdy snídá každý den více než polovina chlapců a téměř polovina dívek. Stále však klesá počet pravidelně snídajících dětí s věkem,“ dodal Kalman s tím, že data se budou ještě podrobněji analyzovat.

V příštím roce vyjde mezinárodní zpráva o zdraví a životním stylu školáků v zapojených zemích, chystá se také report pro UNICEF a OECD.

Pohyb do škol

Zjištění doposud učiněná v rámci HBSC studie se stala mimo jiné podkladem pro tvorbu Akčního plánu podpory pohybové aktivity v České republice, který je jedním z implementačních dokumentů Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí – Zdraví 2020. Na akčním plánu se podílela pětice odborníků z fakulty tělesné kultury, pracovní skupinu vedl Zdeněk Hamřík, vedoucí katedry rekreologie.

Ten byl začátkem letošního roku přizván i ke spolupráci na tvorbě strategického dokumentu Světové zdravotnické organizace, jež systematicky řeší problém nedostatku pohybu u dětí i dospělých.

S využitím výsledků studie a zkušeností domácích a zahraničních kolegů vznikly také praktické a běžné veřejnosti bližší materiály. V rámci projektu Pohyb do škol, do něhož bylo zapojeno 47 škol z Olomouc-

kého kraje, byl například pro učitele vytvořen soubor nápadů, jak zapojit pohyb do různých školních předmětů, nebo průvodce zdravým aktivním životním stylem Buď aktivní, buď in.

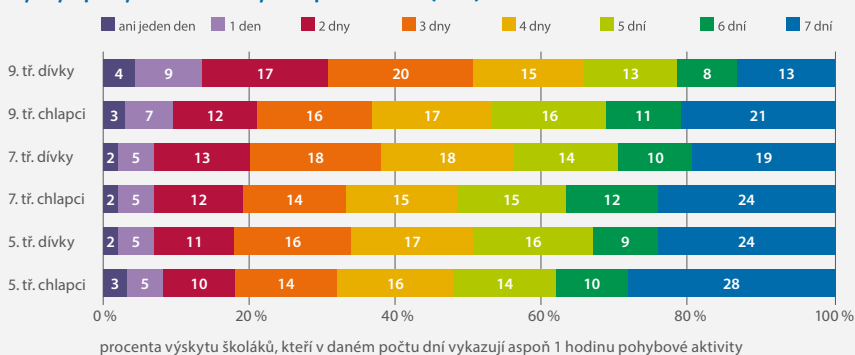
Vliv zastavěného prostředí

Životním stylem se zabývá také Mezinárodní síť odborníků na pohybovou aktivitu a podmínky prostředí, zkráceně z anglického originálu IPEN. Její vznik inicioval prof. James Sallis z univerzity v San Diegu, dlouholetý spolupracovník neředinských vědců a dosud jediný český doktor fakulty tělesné kultury. Díky jeho podpoře a entuziasmu začala skupina kolem vedoucího Institutu aktivního životního stylu prof. Karla Frömela před více než 20 lety přinášet mezinárodní výzkumné techniky do České republiky.

„Zaměřujeme se na specifické prvky prostředí, které ovlivňují pohybovou aktivitu a index tělesné hmotnosti u dospělých a adolescentů. Realizujeme objektivní monitoring pohybové aktivity pomocí akcelerometrů ActiGraph a pro hodnocení zastavěného prostředí využíváme prostorové analýzy v softwaru ArcGIS, nově ještě přístroje GPS, které jsou v mezinárodním výzkumu pohybové aktivity a prostředí novinkou a v Česku je zavádí právě naše pracoviště. Sledujeme celou řadu proměnných, například strukturu uliční sítě, délku a propojenost chodníků, dostupnost obchodů a služeb, docházkovou vzdálenost do parků, sídelní hustotu nebo bezpečnost v daném městě,“ přiblížil výzkum Jan Dygrýn z Institutu aktivního životního stylu.

Průběh je takový, že náhodně vybraní jedinci nosí po sedm dní minimálně deset hodin denně zmíněný akcelerometr, který podrobně zaznamenává jejich pohybovou aktivitu. ➔

Výskyt pohybové aktivity dle počtu dnů (v %)



zdroj: studie HBSC



Ukázka publikace
Bud' aktivní, bud' in

Vědci pak hledají charakteristiky okolí bydliště monitorovaných osob a vyhodnocují je. „Je to nejmodernější metoda monitoringu pohybové aktivity v terénu. V současné době se k této metodice přidává objektivní lokalizace pohybové aktivity pomocí přístrojů GPS, což nikdo nedělá sofistikovaněji než skupina IPEN,“ tvrdí Dygrýn.

Index chodeckosti

Vhodnost prostředí k pohybovým aktivitám, tzv. index walkability (chodeckosti), je vyhodnocován ve městech ve 14 zemích, zapojen je například americký Seattle, dánské Odense, belgický Ghent, Hong Kong nebo právě Olomouc. V každém z nich musí být sledována pohybová aktivita nejméně u 500 dospělých osob. V Olomouci jich bylo osloveno na 1200, kompletní data získali vědci od 550 lidí.

„Vhodnost prostředí Olomouce k realizaci pohybových aktivit je v porovnání s ostatními městy považována za jednu z nejvyšších. Je totiž rozdíl mezi strukturou středověkého města, které bylo stavěno v době, kdy se chodilo pěšky nebo maximálně jezdilo na koni, a tak jsou v zástavbě zastoupeny různé funkce, a moderním americkým městem, jakým je například Seattle, kde se kvůli velkým vzdálenostem mezi bydlištěm, prací nebo třeba obchody člověk bez auta neobejde,“ uvedl Dygrýn.

Nejvyšší walkability index má ze sledovaných měst Hong Kong. Na malé ploše je vše snadno dostupné chůzí a lidé často nemají jinou možnost, než být v pohybu.

Nejvhodnější Úřední čtvrť

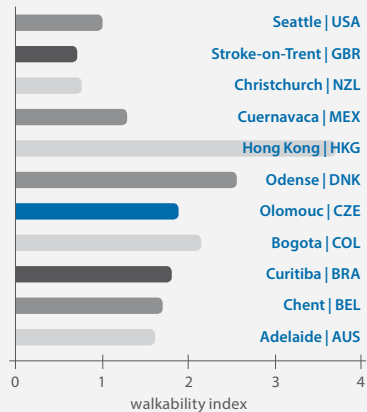
Tak jako jsou rozdíly mezi městy, lze vypočítat difference i mezi městskými čtvrtěmi. V Olomouci je nejvhodnější částí k pohybu tak zvaná Úřední čtvrť mezi ulicemi Litovelskou a Štítného. „Roli tu hraje blízkost parku, městského centra s obchody, blízkost škol a nemocnice nebo třeba dostupnost cyklostezek. Člověk má z této čtvrti dobrý pocit, už když se podívá na mapu. Velký rozdíl lze pak ale vysledovat v oblasti za vlakovým nádražím, v Hodočanech a na Bělidlech, které jsou daleko od centra a navíc jimi vede rušná silnice,“ vypíchl Dygrýn.

Zároveň vzpomněl, že zpočátku výzkumu měli v institutu problém se získáváním potřebných dat, některá si museli zajistit sami. „Třeba síť chodníků ve městě tehdy neměl nikdo k dispozici, tak jsem si ji nakreslil za měsíc sám, a data pak nabídl i městu. V Olomouci jsme na tom díky katedře geoinformatiky dobře, nicméně i našim výzkumem se zvyšuje geoinformatická gramotnost prostředí,“ prozradil.

A jaké konkrétní dopady může mít výzkum zastavěného prostředí na reálná opatření podporující pohybovou aktivitu ve městě? Může ovlivnit například zřízení nových přechodů pro chodce, cyklostezek nebo umístění dětských hřišť, případně rovnou změnu norem pro novou zástavbu. Jak ovšem dodal Jan Dygrýn, je třeba myslet na to, že některá rozhodování ve veřejném prostoru jsou spíše politická a některé povinnosti mohou investory odradit.



Vhodnost prostředí k pohybové aktivitě v různých státech



zdroj: studie IPEN

pomáháme



foto: Kristýna Erbenová

Univerzita Palackého vyhlásila na začátku září sbírku hraček a her pro uprchlíky. Do UPointu na Horním náměstí začali lidé okamžitě nosit pexesa, plyšáky, autíčka. První část sbírky pak odvezl uprchlíkům do Maďarska tým, vedený prorektorem Petrem Bilíkem a složený ze studentů UP a zástupců Charity Olomouc. Univerzitní misi dokumentovala fotografka Kristýna Erbenová. Pořádila snímky jak z budapeštského nádraží, kde davy lidí čekaly na vlaky do vysněné západní Evropy, tak i z maďarsko-rakouské hranice, která byla pro uprchlíky dalším mezníkem na jejich dlouhé cestě.

8 fakult 1 univerzita

Olomoucký biskup Církve
československé husitské Rudolf Göbel



Oslavy husovského jubilea v Olomouci zahájil ekumenický dialog

Zprostředkovat pohled na příběh Jana Husa, oprostít jej od ideologických interpretací a najít cestu k dialogu mezi husity a katolíky bylo smyslem sympozia Jan Hus – svědek křesťanské víry pro naši dobu. Jako jednu z prvních akcí k 600. výročí upálení Jana Husa jej společně připravily cyrilometodějská teologická fakulta a olomoucká diecéze Církve československé husitské.

Ekumenický rozměr sympozia potvrdila účast odborníků napříč konfesemi i vědními disciplínami. Vedle historických souvislostí kladli důraz na srozumitelnou interpretaci Husových teologických prin-

cipů a porozumění jeho životnímu postoji v postmoderní době. Mozaika konferenčních příspěvků se proto soustředila na Husův zápas v rovině vědecké, intelektuální a především morální.

„O Husovi koluje spousta polopравd a historických klíšé, která je nutno odbourávat. Zároveň je třeba se vyvarovat obou extrémů – přemrštěné glorifikace i jednostranného očeřňování,“ nastínil základní myšlenku sympozia prof. olomoucké katedry systematické teologie Ctirad V. Pospíšil.

Předpokladem pro mezikonfesní dialog je podle patriarchy Církve československé

husitské Tomáše Butty vzájemné poznávání teologických východisek a principů. „Je jistě velmi cenné, když k takovému rozhovoru dochází, i když přístupy jsou odlišné – základní křesťanské principy a východiska jsou přece jen společná pro katolíky, evangelíky i husity. V dnešní době střetávání kultur a civilizací je nutné si znovu uvědomovat společný křesťanský základ,“ doplnil Butta.

Květnové sympozium se uskutečnilo v prostorách olomoucké Kaple Božího Těla a završilo stejnojmenný semestrální cyklus teologické fakulty. (mav)

Filozofická fakulta slavnostně otevřela rekonstruované objekty

Filozofická fakulta otevřela dva rekonstruované objekty v Křížkovského ulici. V bývalých kanovníckých rezidencích s číslem popisným 12 a 14 vznikla za sto milionů korun špičková výuková a vědecká pracoviště.

„Krásné objekty bez života naplní svůj osud jen do určité míry. Architektonická krása totiž naplno vynikne až ve spojení s využitím budov. A tento předpoklad je zde nyní naplněn. Cit pro strategické umístění, který projevil první

osadníci této lokality, doplňuje ve spojení s architekturou prověřenou staletími současný vědecký a pedagogický ruch. Věřím, že toto slunné místo bude nad olomouckými hradbami inspirovat badatelské úsilí všech generací pracovníků fakulty i jejich studentů,“ uvedl Jiří Lach, děkan filozofické fakulty.

Dvě budovy proměněné na Centrum doktorských studií nyní poskytují zázemí šesti katedrám, více než šesti stovkám studentů a 70 pracovníkům fakulty. Pracoviště na adrese Křížkovského 12 a 14 našly specializovanou laboratoř psycholingvistiky a lexikostatistiky s unikátním technologickým vybavením, první centrum pro experimentální politologii ve střední Evropě, tlumočnická laboratoř, překladatelské i jazykové učebny a nové knihovny.

Oprava objektů trvala deset měsíců a zahrnuje všechna čtyři patra včetně částečných úprav v podkroví, které původně v plánu nebyly. Jeho součástí jsou nyní nové kanceláře, specializované učebny a laboratoře, vzniklo zde i konferenční centrum. (map)



foto: Vělena Mazochová, Martin Višňa, Milada Hronová

České akademické hry: stříbro pro Univerzitu Palackého

Stovka medailí a celkové druhé místo mezi školami, tak dopadla na letošních Českých akademických hrách Univerzita Palackého. Svou roli jistě sehrálo i domácí prostředí, neboť hry jménem olomouckého vysokého učení uspořádal organizační tým z fakulty tělesné kultury.

„Obavy z malé účasti v novém zářijovém termínu her se nepotvrdily. Do Olomouce přicestovalo na 1500 vysokoškoláků a nově i několik studentů vyšších odborných škol. Sice jsme do poslední chvíle u řady disciplín neznali přesné počty a některé kolektivy se odhlásily den před konáním jejich soutěže, což způsobovalo ředitelům sportů problémy. Celkově však lze konstatovat, že jsme hry zajistili v plánovaném rozsahu,“ zhodnotil hlavní organizátor a proděkan neředinské fakulty Svatopluk Horák.

Účastníci poměřili síly ve dvadvaceti sportovních odvětvích, nejvýše se v žebříčku bodových zisků škol umístila Univerzita Karlova, těsně následovaná Univerzitou Palackého. Třetí s odstupem několika desítek bodů skončila Masarykova univerzita.

Domácí reprezentanti vybojovali přes sto medailí, z toho čtyři desítky těch cennějších. Nejvíce jich získali v atletických a plaveckých disciplínách, svou soutěž ovšem ovládli také Marek Talpa v bowlingu nebo výběry florbalistek, házenkářek a volejbalistek.

„Zlatí medailisté byli za úspěšnou reprezentaci naší univerzity odměněni mimořádným sportovním stipendiem ve výši 2000 korun za každou zlatou medaili. Nejúspěšnějším sportovcem Univerzity Palackého se stal ziskem čtyř zlatých medailí plavec Michal Rubáček. Nejúspěšnějšími sportovkyněmi pak ploutvové plavkyně Barbora Sládečková, Markéta Svozilová a Zuzana Svozilová a atletka Andrea Holleyová, každá vybojovala po třech prvních místech,“ vyjmenoval koordinátor olomoucké reprezentace Vítězslav Pukner.

Hry trvaly týden, kromě sportovního zápolení čekal vysokoškoláky i bohatý doprovodný program, který čítal večírky, filmové projekce nebo komentované prohlíd-

ky Olomouce. Už na slavnostním zahájení her bylo předáno jejich pořadatelství prorektorovi Univerzity Pardubice, která bude největší vysokoškolskou sportovní událost u nás hostit v příštím roce. (vim)



Čeští a zahraniční odborníci diskutovali o rehabilitaci vzpřímené lidské chůze



Aktuální trendy v biomechanice, neurofyzilogii a neuropsychologii nabídl program multioborové konference Neurorehabilitace chůze, kterou na začátku října uspořádal Ústav fyzioterapie fakulty zdravotnických věd a Oddělení rehabilitace Fakultní nemocnice Olomouc. Pozvaní špičkoví odborníci z Česka a Velké Británie se

spolu s více než sto padesáti rehabilitačními specialisty zaměřili na lidskou chůzi včetně jejího vlivu na kvalitu zdraví.

„Na rozdíl od konvenční rehabilitace poruch chůze propagujeme v Olomouci strategii, která zdůrazňuje uvědomované vzpřímené držení těla. Víme, že toto tzv. axiální napřímění usnadňuje dýchání během chůze, upravuje svalovou rovnováhu a ve svém důsledku může zvýšit i psychosomatickou kondici jedince. Je ověřeno, že pomocí kvalitního a uvědomovaného chůzového stereotypu můžeme ovlivnit i aktuální kognitivní schopnosti člověka. Ilustrujícím příkladem je například student z populárního filmu Marečku, podejte mi pero, který naučenou látku správně odříká, jen když se přitom prochází,“ vysvětlil přednosta pořádajícího Ústavu fyzioterapie Alois Krobot.

Z tohoto pohledu je chůze chápána nejen jako projev činnosti svalů, ale především jako uvědomovaný pohyb, řízený a kontrolovaný mozkem. „Vzpřímená lidská chůze je dosti náročný kognitivní úkon,

na který se člověk musí koncentrovat. Naším léčebným cílem je nejen člověka postavit na nohy. Chceme zároveň docílit toho, aby se jeho chůze co možná nejvíce přiblížila maximálně koordinovanému pohybu a současně mu přinášela i další psychosomatické benefity,“ dodal Krobot.

Jako jeden z hlavních hostů se představil uznávaný evropský odborník v oboru biomechaniky James Richards (na snímku) z britské University of Central Lancashire v Prestonu, který patří ke světové špičce v oblasti exaktních měření lidského pohybu. „Jeho tým právě dokončil prototyp nové ortézy, která významně řeší problém nestability kolene. V přednášce nastínil konkrétní možnosti využití výsledků těchto měření pro denní praxi rehabilitačního specialisty,“ uvedl Krobot.

Olomoucké setkání bylo zároveň počtou významné osobnosti české rehabilitace Františku Vělemu, který spolu s Václavem Vojtou, Vladimírem Jandou a Karlem Lewitem vytvořil myšlenkový základ pro rozvoj moderní rehabilitace v České republice i ve světě. (mav)



Děkan lékařské fakulty Milan Kolář (vlevo) a současná proděkanka právnické fakulty Zdenka Papoušková

Milan Kolář se stal podruhé děkanem lékařské fakulty. Senát právnické fakulty zvolil za děkanku Zdenku Papouškovou

Slavnostním aktem inaugurace byl na začátku října potvrzen ve funkci děkana lékařské fakulty prof. Milan Kolář, kterého do druhého funkčního období zvolil fakultní akademický senát. Své vize pro další čtyřleté období představil staronový děkan jako komplex pedagogických, vědeckovýzkumných a léčebně preventivních činností. „Cílem je připravit absolventy tak, aby se mohli věnovat jakékoli lékařské specializaci. Zároveň považují za nezbytné, aby absolvent vnímal nemoc stejně významně jako osob-

nost a potřeby pacienta,“ zdůraznil Kolář. K prioritám bude podle něj patřit podpora nejen silných, ale i rozvíjejících se pracovníků, stejně jako pokračující úzká spolupráce s olomouckou fakultní nemocnicí.

Právnickou fakultu by měla vést v příštích letech její současná proděkanka Zdenka Papoušková. Rozhodli o tom v polovině října členové Akademického senátu fakulty. Pokud volbu senátorů potvrdí rektor univerzity, bude Papoušková řídit fakultu v letech 2016–2020. Funkce by se měla

ujmout 23. ledna. „Děkuji senátorům za zvolení. Chci navázat na práci současné děkanky, která významně posunula naši fakultu. Chci nadále zvyšovat její úroveň,“ řekla těsně po volbě Zdenka Papoušková. V čele fakulty by měla nahradit Milanu Hrušákovou, které v lednu končí druhé funkční období, a proto již kandidovat nemohla. V novodobé historii právnické fakulty se od roku 1991 v jejím čele vystřídali další tři děkani – Miroslav Liberda, Jiří Blažek a Michal Malacka. (mav, eha)

Opravené budovy pedagogické fakulty – specializované laboratoře i nádvoří s pódíem

Pedagogická fakulta otevřela nová pracoviště ve dvou zrekonstruovaných budovách v Purkrabské ulici. Kromě moderních laboratoří, učeben a pódia na nádvoří objektu se vysokoškoláci těší i z prostor určených k nácviku terapií a samostudiu.

„Rekonstrukcí byl vytvořen unikátní výukový i výzkumný prostor s prvky umělecké povahy. V historické budově, která svými základy spadá do 14. století, se podařilo skloubit výzkum s výukou přírodovědného a biologického charakteru. Zároveň zde vzniklo místo pro vzdělávání speciálních pedagogů v oblasti dramaterapie a muzikoterapie,“ zdůraznil děkan fakulty Čestmír Serafin. Všechny prostory jsou bezbariérové.

„Využili jsme také nádvoří, kam jsme umístili malé pódium pro studenty zabývající se dramaterapií či muzikoterapií. Počítáme i s tím, že se zde budou pořádat koncerty studentů hudební výchovy nebo vernisáže posluchačů výtvarné výchovy,“ doplnil Serafin. Přínos rekonstrukce spočívá podle děkana především v rozšíření prostor využitelných pro výuku i výzkum.

Zajímavá místa včetně pódia na nádvoří ocenil i Jiří Langer z Ústavu speciálně pedagogických studií. „Část ústavu v Purkrabské ulici sice pracovala již dříve, nyní zde však vzniklo jakési detašované pracovi-

ště věnující se arteterapii, dramaterapii a muzikoterapii,“ doplnil. V opravených budovách dnes sídlí také katedra biologie, která získala i moderní mikroskopy a nové přístroje. (map)



foto: Vělena Mazochová, Milada Hronová, Martina Šaradínová, Eva Hrudníková



Projekt CenBiol přinesl přírodovědcům lepší zázemí pro výuku i výzkum

Modernější pracovny, laboratoře, herbárium i zvířetník našli po prázdninách studenti i pedagogové biologických oborů v areálu v ulici Šlechtitelů. Přírodovědecká fakulta tam dokončila rekonstrukci Centra biologických oborů (CenBiol) za téměř 95 milionů korun.

„Rekonstrukce budovy byla nutná, protože technicky již nevyhovovala. Potřebovali jsme také lepší technologické zázemí. Rekonstrukce přinesla zkvalitnění podmínek pro výuku studentů biologických a dalších oborů, které odpovídají moderním trendům,“ uvedl vedoucí realizačního týmu Vladan Ondřej.

Díky evropskému projektu se obnovy a modernizace dočkaly laboratoře, pracov-

ny, zvířetník či skleníky. V nich se nacházejí sbírky masožravých a tropických rostlin, část skleníků využijí vědci pro experimentální účely. Nové moderní technologie zkvalitní a usnadní kultivaci rostlin a ve finále bude provoz skleníků i energeticky výhodnější.

Výrazně lepších podmínek se dočkalo rovněž herbárium, v němž se nachází zhruba 150 tisíc herbářových položek. Ty jsou nově přehledně uloženy v regálech a herbářových krabicích a tím jsou mnohem lépe ochráněny před poškozením a případnými škůdci.

„Naše herbárium je součástí Index Herbariorum, což je seznam veřejných sbírek světa registrovaných v databázi New York Botanical Garden. Pečujeme zde o historicky vel-

mi cenné položky a například i o herbářové položky rostlin, které naši kolegové popsali jako první na světě. Ty máme také v digitální podobě, a jsou tudíž dostupné na webových stránkách katedry botaniky,“ uvedla Martina Oulehlová z téže katedry.

Projekt CenBiol zapadá do komplexně pojaté a z velké části již zrealizované obnovy holického areálu, v němž díky podpoře z evropských zdrojů vyrostly nové objekty a některé stávající prošly opravou. Areál univerzity získala v roce 1996 od zaniklého Výzkumného ústavu zelinářského.

Celková výše dotace projektu činila 94,7 milionu korun. Z toho 85 procent hra- díla Evropská unie, 15 procenty přispěl státní rozpočet České republiky. (srd)

Právnická fakulta se poprvé otevřela nejstarším posluchačům

Na ochranu práv člověka v jeho každodenním životě se zaměřuje kurz pro studenty Univerzity třetího věku, který od tohoto akademického roku poprvé otevřela právnická fakulta. Záměrem je přispět k orientaci ve většině právních odvětví a k prohloubení právního vědomí seniorů. O novinku byl u zápisu velký zájem. Pětadvacet míst se rychle zaplnilo.

Připadá vám, že v tomto státě neexistuje spravedlnost a že se nedomůžete svého práva? Vykrádají vám každou zimu chatu a vy nevíte, zda si tam můžete nainstalovat samostříl? Bojíte se vlny přistěhovalců a Evropská unie je podle vás pouze přítěž? Odpovědi na tyto a další otázky postupně dostávají posluchači nového specializovaného běhu právnické fakulty Ochrana jednotlivce a jeho práv.

Kurz nabízí pohled do téměř všech právních odvětví, včetně právních dějin či základů teorie práva. „Právo je v našem každodenním životě, ať už si to přejeme, či ne. Je proto zásadní umět se v něm dobře a efektivně pohybovat. Naučit tento pohyb posluchače univerzity třetího věku je naším cílem,“ objasnila Lucia Madleňáková, která má na starosti organizační zajištění a výuku seniorů si sama také vyzkouší.

Právnická fakulta se podle ní stále více otevírá veřejnosti a zároveň si je vědoma své úlohy při zvyšování právního vědomí nepřetržitě. „Zapojujeme se do všech popularizačních aktivit na univerzitě, ale Univerzita třetího věku nám zatím k dokonalosti chyběla,“ dodala Madleňáková.

Do učebny právnické fakulty pravidelně míří Eva Zatloukalová. „Přihlásila jsem

se společně s kamarádkou. Hned z úvodní přednášky jsem byla nadšená. Doufám, že tu získám zajímavé informace, které využiji při řešení problémů v běžném životě. Nadchla mě i možnost zajít si pro radu do zdejší bezplatné Studentské právní poradny,“ řekla posluchačka Eva Zatloukalová. V rámci Univerzity třetího věku patří ke zkušeným studentům. Kromě práv stíhá i přednášky na lékařské fakultě.

Vstupem právnické fakulty do vzdělávacích programů pro seniory se završila nabídka specializovaných běhů Univerzity třetího věku, které nyní připravuje všech osm fakult Univerzity Palackého.

Univerzita třetího věku při olomoucké vysoké škole vznikla v roce 1986 a je nejstarší institucí svého druhu v Česku.

(mav, eha)



věda

text: Martina Šaradínová
foto: Ota Blahoušek

Vědci našli skupinu látek s protinádorovými účinky

Význam objevu stvrdil americký patent

Po olomoucínu, roskovitínu či topolinech objevili vědci z Centra regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum (CRH) další skupinu látek odvozených od rostlinných hormonů cytokininů, které mají výrazný protinádorový účinek. Význam jejich poznání potvrdil nedávno udělený americký patent. Ten je důležitým krokem pro zahájení dlouholeté cesty, na jejímž konci by mohl být vývoj nového léku.

Olomoučtí vědci dokázali novou skupinu látek v rostlinách nejen najít, ale umět ji také uměle vyrobit. „Americký patent chrání jak strukturu látek, tak metody jejich přípravy a jejich biologickou aktivitu. Jedná se o cytokininové nukleotidy, které vykazují široké spektrum protinádorových účinků,“ uvedl jeden ze spoluautorů patentu Karel Doležal z CRH.

Vědci provedli stovky pokusů

Protinádorové účinky vědci ověřili in vitro, tedy v umělých podmínkách laboratoře. „Na protinádorové účinky těchto látek jsme přišli víceméně náhodou, když jsme je studovali jako růstové rostlinné stimulatory. Museli jsme syntetizovat větší soubor cytokininových nukleotidů. Zřejmě nejobtížněj-

ší byla příprava prekurzorů těchto molekul, na které se pak vážou biologicky aktivní aminy. Nám se to podařilo v dostatečném množství a kvalitě. Následně reakce již vedly k žádaným cílovým molekulám, které jsme pak museli chromatograficky vyčistit,“ vysvětlil postup Marek Zatloukal, jenž měl na syntéze látek zásadní podíl. Výsledku podle něj předcházely stovky pokusů, které vědci prováděli v průběhu zhruba pěti let.

Od účinné látky k léku vede dlouhá cesta

Řadu let trvá také cesta od objevu účinných látek k případnému vývoji léku, který pomůže pacientům. Americký patent je ale důležitý pro jednání s potenciálními investory, kteří by chtěli s látkami dále pracovat a například je dostat do fáze klinického testování.

„Získ amerického patentu je velmi významná věc. Celé řízení trvalo zhruba pět let, bylo finančně náročné a americkému patentovému úřadu jsme museli doložit řadu důkazů a vyvrátit mnoho oponentur,“ objasnila Lucie Plíhalová z CRH. Podle ní je americký patent zárukou i pro zahraniční vědce, že je objev prověřen a lze ho pokládat za nový a unikátní. Od-

borníci si ho cení obdobně jako například článku v prestižním časopisu Nature.

O značném potenciálu látek svědčí podle vědců i fakt, že americký patent získali poměrně brzy. Proces patentování totiž trvá běžně osm až deset let.

Cytokiny mají řadu uplatnění

Cytokiny jsou rostlinné hormony, které regulují buněčný cyklus v rostlinách. Využívají se například v zemědělství a rostlinných biotechnologiích, mají ale i řadu aplikací v medicíně. Centrum regionu Haná, které je společným pracovištěm přírodovědecké fakulty, Ústavu experimentální botaniky Akademie věd ČR a Výzkumného ústavu rostlinné výroby, již v minulosti několik amerických patentů získalo. Většina z nich ale byla zaměřena na rostliny.

Některé z derivátů cytokininů s protinádorovými účinky, které olomoučtí výzkumníci v minulosti objevili, se již dostaly do fáze klinického testování. Nové látky slibují výrazně vyšší účinky při léčbě nádorových onemocnění než v současnosti úspěšně testovaný roskovitín. „Kromě toho kombinují více účinků v jedné molekule, například protinádorové účinky s imunostimulačními,“ vysvětlil další člen vědeckého týmu Miroslav Srnád.



„Získ amerického patentu je velmi významná věc. Celé řízení trvalo zhruba pět let, bylo finančně náročné a museli jsme americkému patentovému úřadu doložit řadu důkazů a vyvrátit mnoho oponentur.“

Lucie Plíhalová, CRH

Univerzita má nového zástupce v Učené společnosti



Univerzita posílila v Učené společnosti České republiky. Jejím novým členem je chemik a ředitel Regionálního centra pokročilých technologií a materiálů Přírodovědecké fakulty Radek Zbořil.

„Každé ocenění člověka potěší. Jsou však dva důvody, proč si zvolení členem Učené společnosti obzvláště vážím. Prvním je to ocenění od kolegů, což je nejen ve vědě vnímáno jako nejobektivnější výpověď o kvalitě vaší práce. A také je to jakési zhodnocení mé dlouhodobé činnosti

na poli vědy a výzkumu, nelze ho spojovat s jednotlivými, třeba i zásadními pracemi nebo objevy,“ řekl Zbořil.

Profesor v oboru fyzikální chemie se věnuje výzkumu v oblasti materiálové chemie a nanotechnologií. Zabývá se zejména vývojem nanomateriálů na bázi uhlíku, železa a stříbra pro ekologické, medicínské a průmyslové aplikace. Patří k nejcitovanějším tuzemským vědcům, napsal více než 280 vědeckých prací a desítky kapitol v knihách publikovaných například Americkou chemickou společností nebo Americkým institutem fyziky. Jeho práce získaly přes 7000 citací. V roce 2011 obdržel Cenu ministra školství za mimořádné výsledky výzkumu, letos v květnu převzal Cenu města Olomouce.

Novou olomouckou posilu vítá například další člen Učené společnosti, brněnský chemik Jiří Šponer. „Považuji kolegu Zbořila za jednoho z absolutně nejlepších tuzemských vědců. Takový se objeví možná jednou za desetiletí. Je ukázkou kombinace špičkového základního a aplikovaného výzkumu, navíc má neuvěřitelnou schopnost

propojit vědeckou práci s efektivním managementem. Jeho členství v Učené společnosti pro ni bude nepochybně velmi přínosné,“ uvedl Šponer.

Na Univerzitě Palackého působí i další významní členové Učené společnosti – amerikanista Josef Jařab či fyzik Jan Peřina (nyní emeritní člen Učené společnosti ČR). Členy společnosti, jež sdružuje nejvýznamnější tuzemské vědce, jsou také chemik Pavel Hobza a botanik Jaroslav Doležel. Ti ale současně působí i v ústavech Akademie věd ČR.

Učená společnost České republiky byla ustavena 10. května 1994 na slavnostním zasedání ve Vlasteneckém sále Karolina v Praze. U jejího zrodu stálo 36 členů Nadace pro obnovu Učené společnosti. Cílem vědců v čele s Otto Wichterlem bylo založit novou organizaci, která bude reprezentovat českou vědu a navazovat na její nejlepší tradice. Donedávna měla Učená společnost 93 členů řádných, 42 členů čestných a devět členů emeritních. Na valném shromáždění v květnu bylo zvoleno devět nových řádných členů a pět zahraničních. (srd)



Malá kartička upozorní na kontaminaci pitné vody

Kdo z nás kdy neměl potřebu či nutkání ověřit si kvalitu vody, kterou pije. Od realizace této myšlenky však následně mnohé odradily časové nebo finanční nároky. Nový objev chemiků z Regionálního centra pokročilých technologií a materiálů přírodovědecké fakulty ale všechny tyto překážky odstraňuje a nabízí elegantní řešení. Malou kartičku, která v pitné vodě za pár okamžiků odhalí všechna znečištění.

Jednoduchý tester dokáže zjistit ve vodě chemické i mikrobiologické znečištění. Svého majitele ochrání například před zdravotními problémy, jež závažná tekutina z vodovodu způsobila před časem lidem v pražských Dejvicích či v Novém Boru. Olomoučtí vědci ale začali miniaturizovaný systém vyvíjet ještě před těmito mediálně známými případy, a to zhruba před dvěma lety.

„Náš systém si lze představit jako občanský průkaz – zalaminovanou kartičku. Tu ponoříme do vody, a pak už jen počkáme na výsledek. Obdobně jako se dají koupit testy na analýzu moči či těhotenské testy, mohli by si zájemci pořídit test na pitnou vodu. Jím si prověří nejen vodu z vodovodu, ale třeba i z vlastní studny,“ řekl vedoucí výzkumného týmu Jan Petr, podle nějž je test určený široké veřejnosti.

Výrobní náklady jsou minimální

V „kartičce“ se nachází systém kanálků s čidly, která zjišťují základní chemické parametry vody. Mikrobiologické ukazatele pak zastupuje druhý, oddělený systém kanálků, v němž dochází i ke kultivaci případných nežádoucích mikroorganismů. „Hlavní předností systému je jeho kom-

plexnost – analyzuje jak chemickou, tak mikrobiologickou kontaminaci. K výhodám patří rozhodně i cena, která se pohybuje v řádu korun. Náklady jsou nízké především proto, že hlavními materiály pro výrobu tohoto systému jsou papír a vosk,“ objasnil Petr. Vědci již oslovují firmy, které by mohly mít o výrobu testu zájem.

Výsledky vyhodnotí chytrý telefon

Vývoj testeru ještě zcela neskončil, vědci totiž chtějí pokračovat dále. V současné době chemici ve spolupráci s informatiky intenzivně pracují na posledním kroku, jímž je hodnocení výsledku testu pomocí chytrých telefonů. „Chceme, aby budoucí uživatel mohl pouze vyfotografovat kartičku s testem, kliknul na telefon a měl informaci, jestli je voda pitná, nebo ne. Software vyhodnotí i druh znečištění,“ doplnil Petr. Předpokládá, že test má šanci dostat se k potenciálním uživatelům v příštím roce.

Miniaturizovanými systémy pro odhalování různých látek se zdejší vědci zabývají dlouhodobě. V minulosti spolu s kolegy z Německa našli způsob, jak odhalit pomocí čipů nebezpečné bakterie antraxu i v jejich skryté podobě ve sporách.

A portrait of Karel Pacák, a middle-aged man with light brown hair, wearing a dark blue blazer over a blue button-down shirt and dark trousers. He is sitting on a brick ledge outdoors, with greenery and a building in the background. The text 'portrét' is in a box in the top right corner.

portrét

text: Vělena Mazochová
foto: Kristýna Erbenová
Vělena Mazochová
archiv KP

Karel Pacák

doctor honoris causa
Univerzity Palackého

Špičkový vědec, světově uznávaný odborník na diagnostiku a léčbu neuroendokrinních nádorů, držitel mnoha mezinárodních ocenění – a také excelentní lékař s pochopením pro duši těžce nemocného člověka.

Karel Pacák (*1958)

Internista, endokrinolog, onkolog. Promoval na Fakultě všeobecného lékařství UK v roce 1984, kde je profesorem stejně jako na Georgetown University. První praktické zkušenosti získával na III. interní klinice 1. lékařské fakulty UK. Od roku 1990 pracuje v Národním institutu zdraví v Bethesda (Maryland, USA), kde od roku 2005 vede Oddělení pro klinickou neuroendokrinologii. Zabývá se studiem endokrinních nádorů a specializuje se na problematiku feochromocytomu a paragangliomu. Výrazně přispěl k jejich diagnostice a zavedl nové biochemické, zobrazovací a léčebné metody. Jako první na světě uvedl do praxe plazmatické metanefriny, pozitronovou emisní tomografi za použití fluorodopaminu nebo radiofrekvenční ablace v léčbě metastatického feochromocytomu.

Ve svém oboru je nejcitovanějším autorem. Dosud publikoval více než 110 kapitol v lékařských monografiích, přes 400 prací v odborných časopisech a čtyři knihy (h-index 61). Založil tradici International Symposium on Pheochromocytoma a byl jeho prvním prezidentem. Je spoluzakladatel Pheochromocytoma Research Support Organization. Úzce spolupracuje s Urologickou a III. interní klinikou olomoucké lékařské fakulty.

Relaxuje především pohybem. Je pro něj i zdrojem inspirace. „Chodím čtyřikrát týdně cvičit, plavu a hodně jezdím na kole. Odpočínu si a navíc – nejlepší věcí, které jsem dal v průběhu své klinické a vědecké kariéry dohromady, jsem vymyslel při sportu.“



Od dětského snu ke světové špičce ve výzkumu nádorů

Když několik měsíců po listopadové revoluci v roce 1989 odjížděl Karel Pacák z České republiky, měl před sebou pouze „rok na zkušené“ v USA. Nakonec uběhlo celé čtvrtstoletí a dnes se na jeho pracovišti v severoamerické Bethesda sjíždějí pacienti z celého světa, aby našli pomoc při léčbě vzácné a zákeřné nemoci. „Vůbec jsem nepočítal s tím, že bych se nevrátil. Postupně jsme ale začínali mít zajímavé výsledky, hodně jsme publikovali, přednášel jsem na mnoha univerzitách. A protože šlo všechno dobře, řekl jsem si, že ještě chvíli počkám,“ usmívá se Karel Pacák.

Všechno šlo dobře především díky obrovskému pracovnímu nasazení. Prvních pět let trávil v laboratoři a u experimentů 18 hodin denně včetně sobot a nedělí. Za tu dobu publikoval neuvěřitelných 40 publikací. „Nevím, jak jsem to vydržel, ale velmi mne to bavilo. Měli jsme prostě dobré nápady a výsledky,“ říká s úsměvem a dodává: „V zahraničí musíte jako cizinec pracovat dvakrát tolik, protože je třeba ukázat, že jste pracovití, chcete něco dokázat a udělat něco dobrého.“

Vynikajících výsledků dosáhl Pacákův tým zejména ve výzkumu skupiny hormonů – katecholaminů a specifické odpovědi na stres v mozkových drahách. Jako první na světě potvrdili, že v mozku existují specifické stresové dráhy, které se aktivují při působení různých stresorů.

Od základního výzkumu si na dva roky „odskočil“ ke klinické medicíně a za pacienty. Základní výzkum tak chtěl propojit

s tamní klinikou a získané zkušenosti odvézt zpátky do České republiky. V Národním institutu zdraví ale dostal nabídku, aby za ním zůstal a pokračoval ve vědecké práci.

Za onkologií oklikou

Mohl si přitom vybrat, cokoli by jej zajímalo. Volba byla snadná – onkologie. „Právě tu jsem chtěl vždycky dělat. Spojil jsem endokrinologii, internu a zkušenosti s katecholaminy a vyhrál to feochromocytom,“ potvrzuje prof. Pacák.

Lékařem se chtěl stát už od dětství, jako kluk snil o vynálezu léku proti rakovině. „Už od konce základní školy jsem si domů nosil odbornou literaturu, chodil do knihoven i do nemocnice, dělal různé pokusy a snažil se něco vymyslet. Na lékařské fakultě jsem samozřejmě pokračoval a věnoval se experimentům a práci na odborných studiích,“ vzpomíná Pacák.

Ani červený diplom mu však nepomohl získat uplatnění jinde než na onkologické ambulanci. „Nastoupil jsem proto do Centra klinické onkologie k docentu Andráškovvi, odkud jsem byl během tří týdnů na vlastní žádost odeslán na III. interní kliniku. Získal jsem tak velmi dobré základy interny, důležité pro onkologickou práci,“ zdůrazňuje Pacák a dodává: „K onkologii jsem se tedy dostal trochu oklikami, vlastně až zhruba před 17 lety. Ale dělám ji velmi rád. Když opravdu něco chcete a jdete si za tím, tak se k tomu dostanete.“

TOP objevy: pomoc těžce nemocným

Stěžejním výsledkem dosavadní vědecké kariéry Karla Pacáka jsou nové biochemic-

ké a zobrazovací metody pro diagnostiku a lokalizaci vzácného endokrinního nádoru – feochromocytomu. Jeho nejčastějším projevem je hypertenze a právě chybná diagnóza znamená pro pacienty fatální důsledky. Nově zavedené přístupy zároveň umožňují identifikovat nádory ve velmi raném stadiu a rozeznat jejich genetické pozadí. Vedle lokalizace primárního nádoru slouží také k včasné detekci metastáz. „Jsme schopni objevit i velmi malé tumory kolem sedmi osmi milimetrů, detekovat je a odebrat.“

Citlivě přitom vnímá lidský rozměr situace, v níž se pacient s touto diagnózou ocitá. „Cítí se strašně sám, tápe a neví, co má dělat. Odborníků s potřebnými zkušenostmi je na světě skutečně velice málo,“ vysvětluje Pacák. I proto už před 16 lety vytvořil program, jehož prostřednictvím se na jeho pracoviště mohou obracet pacienti z celého světa. V současnosti se jejich počet blíží šesti stovkám ročně. „Nyní už dokonce existují samostatné organizace, které pacientům zprostředkovávají kontakt a výměnu informací mezi sebou i s námi.“

Vzkaz mladým lékařům: „We all will be patients“

Právě citlivý přístup k pacientovi pokládá profesor Pacák za jednu ze zásadních součástí medicínské kvalifikace. „Často se stává, i v České republice, že se k pacientovi přistupuje jako k nějaké věci na běžícím pásu. Když vidíte, jak pacienti před chemoterapií stojí na chodbě dvě tři hodiny a nemohou v té těžké chvíli třeba zavolat svým

blízkým, nenechá vás to chladným. Je proto nesmírně důležité, jak se lékař k nemocnému chová, zvláště u nás v onkologii. Jen si to představte: každé ráno se probouzíte s tím, že máte nádor, a večer s tím zoufalstvím zase usínáte. My, lékaři, si musíme uvědomit, že máme před sebou člověka, který má srdce a duši, že má rodinu a děti, a hlavně – že tady ještě chce být,“ zdůrazňuje a jedním dechem dodává zásadu, kterou vštěpuje mladým lékařům: „Snažím se jim vysvětlit, že všichni jednou budeme pacienti a že je to jen otázka času.“

Předání praporu do Česka

Mezi jeho dlouhodobé výzkumné partnery patří v Olomouci především Urologická klinika a III. interní klinika lékařské fakulty, jejichž odborníci se podílejí na studiích z oblasti molekulární biologie a genetiky feochromocytomu. Oboustranně přínosnou spolupráci potvrdily i studijní pobyty Jana Schováňka a Davida Karáska na pracovišti v Bethesdě. „Oba byli naprosto vynikající, pracovití, hodně publikovali a jejich práce jsou často citovány. Doufám, že u nás budu moci uvítat i další slibné pracovníky. Moc se mi líbí, když můžu někoho z České republiky vyškolit a zase ho „vrátit“. Aby nesl ten prapor zpátky a přemýšlel nejen o klinickém výzkumu, ale i nad tím, jak pacientům ještě více pomoci.“

Udělení čestného doktorátu Univerzity Palackého vnímá jako potvrzení dosavadní spolupráce a ocenění vlastní práce. „Velmi si vážím toho, že mne považují za člověka,

který se České republice snaží pomáhat. Těší mne, že na mne lidé nezapomněli, i když jsem byl pryč 25 let,“ zdůraznil.

Institut naděje a „the dream of a comeback“

Po vlasti se mu často stýská a rád by se někdy vrátil. Svůj aktuální sen spojuje s vybudováním mezinárodního onkologického institutu, v němž by se propojil základní a klinický výzkum, otevřený špičkovým odborníkům a pacientům z celého světa včetně Česka. „Moc bych si přál, aby vznikl v Praze. Mohli bychom vytvořit výborné týmy, které by se soustředily na konkrétní onemocnění a byly srovnatelné se světem. Kdyby takové pracoviště vzniklo, byl bych zpět hned,“ říká nadšeně. Byl by to zároveň i způsob, jak České republice vrátit, co od ní dostal. „Rád bych své zkušenosti, nápady i energii, kterou snad ještě mám, věnoval českým lidem. Odtud jsem vyšel, získal zde vzdělání a mnoho dalších krásných věcí a rád bych to vrátil. Velice rád.“

Pro vysněné pracoviště už má i název – Central European Cancer Institute of Hope. Není náhodou, že obsahuje slovo „naděje“. „Pro pacienta je strašně důležité, aby cítil, že se dá ještě něco udělat. I silná osobnost, pokud ztratí naději, odchází velice brzy. Nemyslím tím žádnou falešnou naději. I terminální pacient musí mít šanci na slušný odchod a vědět, že nebude trpět, že se k němu budeme chovat pěkně, že u něj budou jeho nejbližší, kteří ho mají rádi. Hezký závěr života – to je také naděje.“

Feochromocytom je vzácný nádor dřene nadledvin. Jeho zákeřnost vyplývá z projevů, které simulují jiná onemocnění: pacienti si stěžují na výrazně zvýšený krevní tlak, poruchy vidění, palpitaci, bolesti hlavy, nervozitu nebo zvýšenou tepovou frekvenci. „Hypertenze vzniká často u mladých zdravých jedinců, u nichž bychom zvýšený krevní tlak nečekali. Záchvat způsobuje právě tumor, z něhož se uvolňují katecholaminy. Při nesprávné léčbě většina z těchto pacientů umírá na mozkovou mrtvici nebo infarkt myokardu,“ upozorňuje Pacák. Ve Spojených státech postihuje vzácné onemocnění zhruba tisíce až dva tisíce lidí ročně, podle odhadů je mezi nimi přibližně třicet až čtyřicet procent nerozpoznaných případů.



Prof. Karel Pacák při udělení čestného doktorátu Univerzity Palackého

Pedagogická fakulta připravila pro studenty z Číny letní školu



Na pět desítek studentů ze čtyř čínských univerzit se o prázdninách zúčastnilo letní školy European and Czech Culture.

Ve čtyřtýdenním programu zájemci studovali dramaterapii, hudební a výtvarnou výchovu. Zlepšovali se také v anglickém jazyce, což ocenil i Yuhang Zhou z Leshan Normal University.

„V Číně se jazyk učí především na zkoušku, o jeho použití ve skutečném životě se moc nepřemýšlí. Tady jsem se řadu věcí naučil prostřednictvím různých her, zlepšil jsem se v poslechu i v výslovnosti,“ pochvaloval si čínský student.

Podle proděkana pro zahraniční vztahy Vojtěcha Regece šlo o inovativní pilotní projekt. „Nabídlí jsme výběr disciplín, které u nás lze studovat v anglickém jazyce.“ (map)

Peter Singer poprvé přednášel v Česku – vybral si Univerzitu Palackého



Peter Singer, jeden z předních filozofů světa, poprvé přednášel v Česku. Na Univerzitě Palackého hovořil o své nejnovější knize *The Most Good You Can Do* a o knize *Animal Liberation*, která jej nejvíce proslavila.

„Jsem pyšný na to, že Peter Singer přednášel právě na Univerzitě Palackého. Ostatní české univerzity se tím pochlubit nemohou,“ uvedl vedoucí katedry filozofie filozofické fakulty Tomáš Nejeschleba. Přestože by člověk s některými Singerovými argumenty a závěry nesouhlasil, neměl by je podle Nejeschleby ignorovat.

„Je třeba se s nimi vyrovnávat a Singerovy etické požadavky zvažovat. Nutí totiž člověka k hlubšímu zamyšlení, které většinou vyústí v etické jednání,“ dodal Nejeschleba. Profesor bioetiky Princetonské univerzity a univerzity v Melbourne Peter Singer patří mimo jiné k osobnostem, jejichž názory často vyvolávají velkou diskuzi. Propaguje myšlenky efektivního altruismu, zastává se práv zvířat, je obhájcem eutanazie, potratů či usmrcování dětí narozených s těžkým postižením. (map)

Počátky církevní organizace na Moravě

Raná historie církevní organizace na Moravě a životopisné portréty arcibiskupů a biskupů tvoří jádro publikace vedoucího katedry církevních dějin a křesťanského umění teologické fakulty Miloslava Pojsla *Počátky církevní organizace na Moravě. Biskupství a arcibiskupství v Olomouci*. Obsáhle monografie s bohatým obrazovým doprovodem seznamuje také s významem liturgických předmětů a s interiéry kostelů před a po druhém vatikánském koncilu. „Jde o období sahající od Metoděje a latinských biskupů, vysvěcených těsně před zánikem Velké Moravy, přes temné 10. století až po založení biskupství v Olomouci v roce 1063,“ přiblížil Pojsl. Druhou část knihy tvoří představení šedesáti olomouckých biskupů a arcibiskupů obohacené o portréty 57 biskupů ze zámecké galerie v Kroměříži, které jsou publikovány poprvé v barevném provedení. (mav)

Budoucí právníci mají originální studijní pomůcku

Právnická fakulta letos již potřetí připravila pro své studenty speciální diář. Tentokrát ve větším formátu.

Přehledné plánování času sladěné s akademickým rokem, nikoli s kalendářním, je pouze jednou z mnoha jeho výhod. Diář pomůže posluchačům práv také s osobním rozvojem a poznáním sebe sama. Najít se v něm dají inspirační citáty, drobné úkoly k rozvoji paměti, kreativity nebo třeba k testování pozornosti.

Zájemci si jím mohou zalistovat v univerzitním obchodě UPoint. Koupit diář pak mohou v prodejně Leges na právnické fakultě nebo v knihkupectví ANAG v Ostružnické ulici. (eha)



S Fulbrightovým stipendiem odjeli do USA farmakolog Jan Strojil a hematolog Vít Procházka



V pozici „visiting scholar“ Prošpek-Fulbrightova grantu zakotvil od září na Minnesotské univerzitě v USA docent Hematologicko-onkologické kliniky lékařské fakulty Vít Procházka. Do února příštího roku chce na kontrolní skupině amerických pacientů otestovat pilotní data a hypotézy, vypracované v rámci multidisciplinárního výzkumu prognostických faktorů léčby Hodgkinova lymfomu. „Předpokládá to vytvořit v USA podobný paralelní tým, jaký pracuje v Olomouci,“ uvedl Procházka.

Ve stejnou dobu odjel na stipendijní pobyt na Univerzitě Jižní Kalifornie klinický farmakolog a předseda Akademického senátu lékařské fakulty Jan Strojil. V Los Angeles se díky Fulbright-Masarykovu stipendiu věnuje modelování farmakokinetiky antibiotik u těžce nemocných pacientů. „U nás se takové vyhodnocení zatím dělá relativně triviálně. Pracoviště, kam jedu, je jedno z nejlepších na světě,“ řekl Strojil. V čele senátu jej po dobu osmiměsíčního pracovního pobytu zastoupí první místopředseda Vladislav Raclavský. (mav, caf)

Řady proděkanů fakulty zdravotnických věd rozšířil neurolog David Školoudík



V novém akademickém roce posílil vedení fakulty zdravotnických věd David Školoudík jako nový proděkan pro studijní programy v cizím jazyce, doktorské studijní programy a projektovou činnost. „Mým cílem je pozvednout úroveň publikační a grantové činnosti, zlepšit spolupráci s ostatními fakultami a univerzitami a pomoci při zavádění anglických studijních programů v oborech Ošetrovatelství, Porodní asistence a Fyzioterapie,“ uvedl Školoudík. Ve své vědecké práci v Ústavu ošetrovatelství se věnuje cerebrovaskulárním onemocněním a diagnostice cévních onemocnění mozku – neurosonologii. (mav)

jazykové okénko

Skoro každý druhý Čech se alespoň jednou za měsíc podívá na nějaké video na YouTube – každý rok navíc vzroste počet hodin sledování YouTube asi o 50 %. Proto nelze pochybovat o tom, že jazyk a vůbec způsob, kterým videa na YouTube promlouvají k lidem, mají velký společenský význam. YouTube vytváří u mladé generace Čechů představy o jazykových i společenských normách snad ještě silněji, než to dovede např. škola.

Youtuberů (tedy těch, kdo na YouTube publikují svá videa) jsou v České republice desítky tisíc a dohromady tvoří YouTubeři komunitu, ve které hraje velkou roli právě jazyk. Nejen proto, že je na jejich videích zachyceno někdy dost banální klábosení, komunikace pro komunikaci samotnou, ale hlavně proto, že ve svých videích užívají typický slang. Ten je přímo přesycen angličtinou – např. výzva *koukněte se na můj čenl* znamená „podívejte se na můj kanál“, tedy „na místo na serveru, kde zveřejňuji svá videa“. Typický „youtubová“ je také třeba otázka *kolik máš subskrabů?* ve smyslu „kolik máš odběrů?“, resp. „kolik lidí pravidelně sleduje tvoje videa?“. Příznačný je v prostředí YouTube termín *prenk*, který znamená asi tolik co „roštárna“. *Udělat někomu prenk* znamená „vystřelit si z něho“, „udělat mu nějaký naschvál“ – a hlavně natočit jeho reakce na video a to publikovat na YouTube.

Zajímavé také je, že čeští Youtuberi sice vědomě rezignují na spisovnost a preferují takový výběr jazykových prostředků, který připomíná imponující velkoměstské prostředí Prahy, ale zároveň není čeština na YouTube vyloženě „pražská“ – je poněkud „učesanější“, a tedy přijatelnější i mimo Prahu. Český i slovenský YouTube, sledovaný na obou stranách hranic, zároveň přispívá také k udržování pasivního česko-slovenského bilingvismu.

Snad ještě významnější je však to, jak se čeští Youtuberi projevují po stránce zvukové, intonační a vůbec jako komunikanti. Je pro ně charakteristický exaltovaný projev s přehnanými slovními i větnými přízvuky, který pramení někde ve frázování „klasického“ rapu z počátku 80. let 20. století. Charakteristická je dále ironie, nerozlišování „veřejných“ a „osobních“ témat komunikace a též vědomě infantilní chování před kamerou – to vše koresponduje s postupující „karnevalizací“ veřejné komunikace v dnešní Evropě i Americe.

Přesto je třeba na YouTube i na podobně účinná média, a též na komunikační normy, které internet uvádí v život, pohlížet ne jako na jevy přímo patologické, ale jako na jevy prostě dobově příznačné a hodné zkoumání. Kulturní vývoj a též vývoj jazykového chování člověka, včetně onoho „člověka západního“, jistě zdaleka neskončil. A na druhé straně – YouTube, o kterém před pár lety ještě nikdo nevěděl, může stejně tak za pár let upadnout v zapomnění.

YouTube, jeden z největších internetových serverů na světě, jehož návštěvníci si denně přehrají asi tři miliardy videí, funguje sice jen relativně krátkou dobu (od února 2005), ale jeho vliv na podobu mluvené komunikace byl a je značný. Youtubové celebrity jsou totiž pro děti a mladé lidi leckdy důležitějšími mluvními vzory, než kdokoli jiný z „reálného“ světa.

Ondřej Bláha
jazykovědec, FF UP

Autorův pořad *Okolo češtiny* vysílá Český rozhlas Olomouc každé úterý v 9:45 a 14:45.

fotostory



Prváci před prvkem

Poznat nové spolužáky, zjistit, co je to STAG, nechat si poradit, jak napsat dobrou seminárku nebo jak se přihlásit do menzy, vyzkoušet si střelbu lukem, zkusit týmovou spolupráci... To vše a mnohem víc se mohli dovědět studenti prvních ročníků ještě před tím, než definitivně vkročili na akademickou půdu. Stačilo využít různých seznamovacích kurzů organizovaných fakultami, staršími studenty a studentskými organizacemi, jako například Seznamovák UP, ELSA nebo AIESEC Olomouc.





úspěch

Veronice Tomoszkové
předával certifikát
americký velvyslanec
Andrew Schapiro (vpravo).



Univerzita má druhého ambasadora Fulbrightova programu

Univerzita Palackého má již dva čestné ambasadory Fulbrightova programu (Fulbright Honorary Ambassadors). Do elitní společnosti, kam doposud patřil pouze rektor Jaroslav Miller, přibyla Veronika Tomoszková z právnické fakulty. Jejím „ambadorským“ úkolem bude propagovat Fulbrightův program a vyhledávat vhodné kandidáty pro prestižní stipendia, která komise každý rok uděluje.

Veronika Tomoszková si certifikát převzala spolu s devíti kolegy v září na Velvyslanectví USA v Praze, kde jim je předal velvyslanec Andrew Schapiro. „Je to pro mě obrovská čest,“ řekla čerstvá ambasadorka. O jejím jmenování rozhodla česká pobočka Fulbrightovy komise ve spolupráci s americkým velvyslanectvím a ministerstvem školství. Ambasadorem se může stát jen vybraný absolvent Fulbrightova programu.

„Hned po stipendijním pobytu na Washington and Lee University ve Virginii jsem věděla, že chci zůstat aktivní. Jmenováním se mi splnil sen,“ dodala Tomoszková. Nyní bude hledat zájemce o Fulbrightovo stipendium na Univerzitě Palackého a pomáhat jim ho získat. „Už teď se na mě mohou obracet. Předám jim informace, poradím s přípravou přihlášky a projektu,“ upřesnila. (eha)

Viceprezidentem světové asociace kartografů je Vít Voženílek

Mezinárodní kartografická asociace (ICA – International Cartographic Association) má nově ve svém nejužším vedení českého zástupce. Viceprezidentem této celosvětové nevládní organizace kartografů se stal vedoucí katedry geoinformatiky přírodově-

decké fakulty Vít Voženílek. Je teprve druhým Čechem, jenž v nejvyšší exekutivě organizace působil.

Odborník na atlasovou kartografii bude pozici viceprezidenta zastávat v následujících čtyřech letech. Na konci srpna o tom rozhodli zástupci 71 členských států na Mezinárodní kartografické konferenci v brazilském Rio de Janeiru.

„Budu mít na starosti vedení některých komisí a mým úkolem bude zajistit dobrou spolupráci se zástupci ze střední a východní Evropy. Jsem rovněž koordinátor skupiny, která zaštiťuje aktivity spojené s mezinárodním rokem mapy, jímž Mezinárodní kartografická asociace vyhlásila rok 2015/2016. Další úkoly budou postupně přibývat,“ uvedl Voženílek.

Působení v nové pozici otevírá další příležitosti pro olomoucké vědce a studenty. „Aktivity naší katedry v kartografii a geoinformatice již přesahují hranice

České republiky a potřebujeme více rozvíjet kontakty se zahraničními partnery. Máme zde jedinečný výzkum pozorování pohybu očí technologií eye-tracking, 3D tisk v kartografii, vynikajících výsledků dosahujeme v atlasové tvorbě,“ řekl Voženílek. K jeho osobním cílům patří dokončení konceptu atlasové kartografie, jemuž se věnuje zhruba 15 let. Obdobná práce zatím není ve světě k dispozici.

Mezinárodní kartografická asociace vznikla v roce 1959. Sdružuje nejen akademiky z celého světa, ale jejími členy jsou i státní instituce či komerční firmy. Jejím posláním je propagovat kartografické a geoinformační disciplíny a profese. Její činnost má tři základní pilíře: vzdělávání, komerční uplatnění map a uplatnění kartografie a geoinformatiky ve veřejné správě. Ve vedení ICA, a to ve funkci prezidenta, v minulosti působil Milan Konečný z Masarykovy univerzity. (srd)



foto: Velvyslanectví USA, Vělena Mazochová

Univerzita Palackého je mezi světovou univerzitní elitou

Univerzita Palackého patří mezi nejlepší světové univerzity. Potvrdily to krátce po sobě hned dva prestižní mezinárodní žebříčky publikované ve Velké Británii a v USA.

Nejprve přišla na počátku října skvělá zpráva z Velké Británie: UP se zařadila mezi univerzity klasifikované v prestižním mezinárodním žebříčku Times Higher Education World University Rankings 2015–2016 (THE). Dostala se tak mezi osm stovek nejrespektovanějších vysoko-



školských ze sedmdesáti zemí světa. Žebříček, který vydává od roku 2010 britský list The Times Higher Education, patří mezi tři nejuznávanější globální žebříčky univerzit a vysokoškolských vzdělávacích institucí. „Je to pro nás fenomenální úspěch. Znamená to mimo jiné, že budeme více vidět, než tomu bylo v minulosti, protože tento žebříček studují miliony lidí, akademiků, studentů z celého světa. Dostali jsme se tak do elitního klubu. Je to pro nás i velká motivace do budoucna, abychom se snažili posunovat výš,“ řekl rektor Jaroslav Miller.

Žebříček THE se soustředí na hodnocení univerzit v několika oblastech, kterými jsou kvalita výuky, věda a výzkum, citovanost, mezinárodní prostředí univerzity a spolupráce s průmyslem. Největší váhu

v celkovém hodnocení pak zaujímá vědecký výkon univerzity, včetně citovanosti, a výuka (celkem 90 %). Při tomto hodnocení vycházel THE z analýzy dat v databázi Scopus. Součástí hodnocení byly také výsledky tzv. reputation surveys, v rámci nich se akademici z celého světa vyjadřují k excelenci ve vědě a výzkumu a kvalitě výuky.

Hodnocení v rámci dalších sledovaných oblastí proběhlo na základě sběru dat, která univerzita THE přímo dodala. Data se týkala počtu studentů, zahraničních studentů, akademických a vědeckých pracovníků, zahraničních pracovníků, počtu doktorských studentů, absolventů apod. THE se zajímal také o objemy finančních prostředků souvisejících s vědou a výzkumem. UP se umístila na pozici mezi 501. až 600. místem. „Je to ocenění pro tisíce kolegů, kteří se o to zasloužili. V první řadě jsou to akademici a vědci, protože ti univerzitu tvoří a ti budují její značku. Ale jsou to také ti, kteří se starali o administraci a zpracování potřebných dat, což byla sisyfóvská a neviditelná práce. Těm všem chci poděkovat,“ řekl rektor Jaroslav Miller.

Českým vysokým školám se tak letos podařil v THE průlom, v tomto prestižním žebříčku se jich prosadilo devět.

Dobrá zpráva i z USA

Jen pár dní po zveřejnění žebříčku britského listu vydal své hodnocení i americký list U. S. News. Ten sestavuje velmi ceněný žebříček U. S. News Best Global Universities Rankings. V něm zabodovala UP už loni. Letos dokonce své umístění vylepšila. V nově publikovaném pořadí zaujala 473. místo, což je oproti minulému roku posun o patnáct míst dopředu. V porovnání s ostatními českými univerzitami se tak ukazuje dynamický rozvoj univerzity, zatímco Univerzita Karlova i ČVUT, které minulý rok v žebříčku spolu s UP figurovaly, tento rok zaznamenaly horší pozice. Masarykova univerzita, která se do žebříčku dostala letos poprvé, se umístila na 622. pozici. Žebříček pracuje s daty databáze Thomson Reuters, vychází však také z dat zaslaných přímo univerzitami. Hodnotí se podle dvanácti indikátorů sledujících výkon univerzity zejména ve vědě, výzkumu a mezinárodní spolupráci. Součástí je stejně jako u THE žebříčku také reputation survey. (ipu)



Hodnocení listu U. S. News publikované v roce 2014 a 2015		
vysoká škola	2014	2015
Univerzita Karlova	179	204
České vysoké učení technické	371	399
Univerzita Palackého	488	473
Masarykova univerzita	–	622

Dějiny československého komiksu získaly Zlatou stuhu



Autoři akademické publikace Dějiny československého komiksu 20. století získali prestižní ocenění Zlatá stuha. Cenu získali v kategorii „teorie a kritika literatury (umění) pro děti a mládež“.

„Po nominacích na cenu Magnesia Litera a Nejkrásnější česká kniha roku se nám podařilo jednu nominaci proměnit. A i když byla kniha oceněna jen za část svého obsahu, velmi nás Zlatá stuha těší,“ řekl za autory díla Martin Foret z katedry žurnalistiky.

Trisvazkový komplet se skládá ze dvou bohatě ilustrovaných výkladových knih

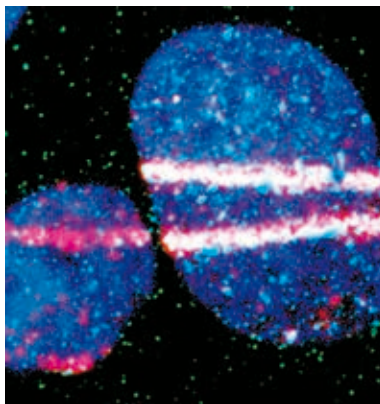
a doplňkové rejstříkové brožury. Sleduje vývoj a osudy komiksové formy na území dnešního Česka a Slovenska. Kniha, vážící téměř sedm kilogramů, je přehledně organizovaná, čtivá, přitom odborně fundovaná. Představuje nejrozsáhlejší a nejdůkladnější zmapování historie domácího komiksu. Pracovali na ní odborníci z filozofické fakulty a Akademie věd ČR.

Výroční cena Zlatá stuha je celostátním oceněním v oblasti knižní tvorby pro děti a mládež v České republice. Jejím posláním je vyzdvihnout významné a hodnotné tvůrčí i ediční činy. (map)

úspěch

► **Protein BRCA1:** Kumulace proteinu BRCA1 (zeleně) v místě poškození DNA UV laserem (vodorovné čáry) v nádorových buněčných jádrech (modře). Červeně je označený kontrolní signál proteinu g-H2AX, jakožto obecného markeru dvouvláknových DNA zlomů.

► ► Člen mezinárodního týmu a spoluautor studie **Martin Mistrík**



Olomoucký objev odhaluje příčinu rezistence nádorů vůči nové generaci léčiv

Nový mechanismus, kterým rakovinné buňky odolávají protinádorové léčbě, identifikovali vědci z Ústavu molekulární a translační medicíny (ÚMTM) Lékařské fakulty ve spolupráci s nizozemskými kolegy. Nadějné výsledky výzkumu, jenž může přispět k cílenější terapii rakoviny vaječníků a karcinomu prsu, potvrdil tým nejcitovanějšího českého vědce Jiřího Bárta v olomouckých laboratořích. Studii zveřejnil prestižní vědecký časopis Nature.

Práce se zaměřuje na nádory, jejichž vznik způsobuje genetická dispozice k dědičnému onemocnění rakovinou vaječníků nebo prsu. Zodpovídá za ni gen BRCA1, který je u postižených jedinců od narození mutován v jedné ze svých dvou kopií. „Podstatným způsobem se tím zvyšuje riziko, že dojde i k mutaci druhé kopie. Zdravá buňka tím přijde o schopnost bezchybně opravit DNA poškození a k opravám začne vy-

uživat záložního mechanismu, který velkou měrou akumuluje mutace. Buňka se pak začne měnit v nádorovou,“ popsal člen mezinárodního týmu a spoluautor studie Martin Mistrík z olomouckého pracoviště.

Pro léčbu karcinomu vaječníků s genetickými mutacemi BRCA1 byl do klinické praxe nedávno uveden nový lék olaparib, který buňkám zablokuje záložní opravný systém. Slibný směr protinádorové terapie ale časem zkomplikovalo zjištění, že mezi miliony různě zmutovaných nádorových buněk se najdou takové, které léčbě vzdorují, dokážou se adaptovat a stanou se příčinou relapsu. Po přechodném zlepšení se tak nemoc vrací v podobě, která je vůči léku odolná.

Jeden ze způsobů, kterým těmto buňkám umožňuje „vypnout“ a přežít léčbu olaparibem, objevil tým prof. Rottenberga z Netherlands Cancer Institute, který prováděl experimenty na geneticky uprave-

ných myších. Ověření na lidských buňkách se pak ujal profesor Jiří Bárta a jeho olomoucká laboratoř. Její experimentální práce zároveň pomohly odhalit hledaný molekulární mechanismus, kterým nádorové buňky léčbě odolávají.

Vědci předpokládají, že olomoucký objev bude mít významné důsledky pro pacienty i pro řešení závažného problému rezistence vůči protinádorové léčbě. Výsledky výzkumu zároveň představují výrazný příslib pro další vývoj látek k cílenější protinádorové léčbě a s minimálními nežádoucími účinky na zdravé tkáně.

„Studium mechanismů nádorové rezistence je velmi důležité pro nalezení alternativních způsobů léčby. Těto problematice se dlouhodobě věnujeme a publikace výsledků v takto prestižním časopise je nejlepším důkazem jejich významu a kvality,“ zhodnotil studii ředitel ÚMTM Marián Hajdúch. (mav)

Inkluze jako cíl aneb Vznikl průlomový dokument českého školství

Dva roky věnovali odborníci z pedagogické fakulty své síly tomu, aby v českém školství nastavili dobré podmínky pro in-



kluzi. V projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání vytvořili stovky unikátních dokumentů, které mají usnadnit práci i život učitelům, asistentům pedagoga a především dětem, které z různých příčin ve školách selhávají.

Učitelé ocení zejména nově vzniklý Katalog podpůrných opatření. Je praktickým manuálem, který krok za krokem radí, jak pracovat s žáky se zdravotním handicapem nebo sociálním znevýhodněním. K dispozici je od 1. července v tištěné i elektronické podobě.

„Věříme, že náš katalog přináší smysluplnou podporu dětem, které ji potřebují,

i učitelům, kteří jsou povinni jim ji poskytnout,“ řekl hlavní řešitel projektu Jan Michalík. Učitelé tak mají poprvé přehledně zpracovány všechny dosavadní odborné zkušenosti ve vzdělávání znevýhodněných žáků. Katalog má navíc ambici pomoci odstranit řadu nespravedlností, kterým byly některé děti doposud ve školách vystaveny. „Je to otevřený systém. Zahrnuje všechny známé prostředky podpory a do budoucna je možno jej doplňovat. Nyní však bude nutné nastavit pravidla financování, aby školy mohly podporu čerpat a od 1. září 2016 ji žákům i poskytovat,“ doplnil Michalík. (map)

Institut sociálního zdraví získal podporu rámcového programu Horizont 2020

Účast v prestižním mezinárodním projektu Models of Child Health Appraised (MOCHA) si od září zajistil Institut sociálního zdraví (OUSHI) při Cyrilometodějské teologické fakultě. S využitím metodiky DIPEX se zapojil do celoevropského výzkumu modelů dětské primární zdravotní péče, který získal grantovou podporu rámcového programu Evropské unie pro výzkum a inovace Horizont 2020 ve výši téměř sedmi milionů eur.

Projekt je koncipován jako vůbec první úplná analýza různých modelů dětské primární zdravotní péče v Evropě. Výstupy z práce výzkumníků z více než deseti zemí by měly přispět k vývoji nových nebo zlepšení stávajících zdravotnických systémů, které se v jednotlivých evropských zemích výrazně odlišují. Olomoucký institut zmapuje zkušenosti malých pacientů se zdravotnickou péčí v jednotlivých zemích.

Hlavním nástrojem je kvalitativní metodologie DIPEX (Database of Individual Patient Experiences) vyvinutá v Oxfordu, kterou olomoucké pracoviště využívá ve svých výzkumech. „V Česku budou touto metodologií provedeny rozhovory s dět-

skými pacienty a jejich rodiči, a to jak individuálně, tak ve fokusních skupinách,“ přiblížila vedoucí výzkumného týmu Lucie Klůzová Kráčmarová.

Podle vedoucího OUSHI a děkana fakulty Petera Tavela právě zkušenosti s využíváním a validací metodiky DIPEX v českých podmínkách otevřely cestu k účasti

olomouckých výzkumníků na rozsáhlém mezinárodním projektu. „Díky DIPEXu nás sami oslovili. Je to prestižní záležitost a obrovský úspěch celého týmu,“ uvedl Tavel. Práci na plánované substudii odhaduje na osmnáct měsíců, celý projekt ve výši téměř sedmi milionů eur je naplánován na tři a půl roku. (mav)



Bělkovy házenkářky čtvrté nejlepší na světě

Nejlepší české umístění v kolektivních sportech za poslední dobu vybojovaly na červencové světové univerziádě v Jižní Koreji házenkářky pod vedením Jana Bělky z fakulty tělesné kultury. Těsně jim utekla bronzová medaile.

Česky, mezi nimiž byly i čtyři studentky neředitelské fakulty, podlehly v boji o bronzovou medaili srbskému výběru 18:23. „Bramborová pozice trochu bolí, ale bohužel nám už v závěru chyběly síly. Lehce se nám zranily dvě hráčky a my hráli

prakticky bez střídání celé utkání, což je na této úrovni téměř bez šance na úspěch,“ komentoval Jan Bělka, který mimo akademický svět vede olomoucké ženské interligové družstvo a je asistentem kouče národní reprezentace.

„Hrozně mě mrzí, že jsme na medaili nedosáhly, když jsme byly tak blízko. Ale věřím, že s odstupem času ocením i čtvrté místo. Házená byla na univerziádě poprvé a přivést medaili byl sen každé z nás,“ přidala svůj pohled jedna z hráček Tereza Kubáčková.

I bez cenného kovu si ovšem házenkářský výběr „pracovní“ cestu do Koreje užil. „Univerziáda je podle mě druhá největší akce hned po olympiádě, a ne každý má šanci se za svůj sportovní život na ni dostat. Jsem moc rád, že jsem se jí mohl zúčastnit jako trenér, protože česká házená se na olympiádu asi dlouho nedostane, ale univerziáda ji vším připomíná. Je to úžasný zážitek vidět organizaci a sportovce ze všech koutů světa z druhé strany než z televize,“ dodal Bělka. (vim)



kariéra

Studentské poradenské centrum – první krok k úspěšné kariéře

text: Ivana Pustějovská
foto: Milada Hronová

Studovat na vysoké škole a současně už přemýšlet nad budoucí kariérou? Jde to vůbec dohromady? V Olomouci určitě. Na Univerzitě Palackého totiž začalo fungovat Studentské kariérní a poradenské centrum.

Studentské kariérní a poradenské centrum
Biskupské náměstí 1
Olomouc
kariernicentrum@upol.cz
www.kariernicentrum.upol.cz

Studentům nabízí semináře, workshopy, přednášky nebo inspirativní setkání s úspěšnými manažery. „Zaměřujeme se na kariérní a profesní poradenství. Student, který k nám přijde, se dozví nejen základní informace, například jak správně napsat životopis, ale nabídneme mu mnohem víc. Máme totiž i kontakty na firmy, které nám posílají své nabídky na stáže nebo na pracovní místa,“ vysvětluje Jitka Janečková Mořková, která centrum vede (na snímku uprostřed).

Právě kontakty se zaměstnavateli jsou jednou z důležitých aktivit centra. „Dáváme vědět o našich studentech, informujeme firmy o tom, jaké obory se na univerzitě studují a kteří absolventi by se pak hodili právě pro ně,“ říká vedoucí centra a dodává: „V praxi to znamená, že firmy nabídnou témata diplomových prací, která by pro ně byla přínosem a na kterých by právě se studenti rády spolupracovaly.“

Uspěv v dnešní době na trhu práce znamená být nejen dobrý ve svém oboru, ale ovládat i řadu dalších dovedností. Třeba dát o sobě a o svých kvalitách vědět. „Právě proto nabízíme i simulaci přijímacího pohovoru

nebo radíme, jak pracovat se sociálními sítěmi jako je LinkedIn a podobně. Připravujeme i semináře o time managementu,“ vypočítává Jitka Janečková Mořková.

Student, který využije nabídky centra, nemusí do praxe odcházet s prázdnými rukama. „Na našem webu je tzv. portfolio studenta. To jsou speciálně připravené tiskopisy, které si zájemci mohou vytisknout a nechat si na ně potvrdit například stáž, různé workshopy nebo semináře, které absolvovali během studia navíc ke svému studijnímu programu. Když pak budou odcházet do praxe, mohou mít složku a v ní řadu doporučení o svých aktivitách a schopnostech. Zaměstnavatelé si dnes už ve většině oborů mohou vybírat z mnoha žadatelů o práci. Rozhodovat pak může právě to, zda uchazeč nabídne něco navíc,“ připomíná vedoucí poradenského centra.

Ve Zbrojnici se studenti dozvědí i o dalších poradenských pracovištích, která fungují na jednotlivých fakultách a kde jim nabídnou pomoc odborníci na právo, psychologii, profesní poradenství, specifické potřeby nebo duchovní oblast.

Nadační fond pomáhá talentovaným studentům

Podpořit nadané a talentované studenty si klade za cíl Nadační fond, který letos založila Univerzita Palackého. Finanční příspěvek už získalo prvních 11 studentů a studentek, kteří mají rok na realizaci svých projektů.

Pro Nikol Neplechovou, posluchačku oboru mezinárodní, humanitární a sociální práce cyrilometodějské teologické fakulty, znamená podpora Nadačního fondu Univerzity Palackého především velkou zkušenost. „Pomocí expertních rozhovorů chci zjistit, co vedlo přední britské humanitární organizace k založení společné fundraisingové platformy a jak tuto spolupráci hodnotí s odstupem času,“ představuje svůj projekt Neplechová. Výzkum, na který příspěvek dostala, povede k užšímu propojení univerzity s neziskovým sektorem české humanitární pomoci. Už dnes si však Nikol pochvaluje zkušenosti, které prostřednictvím Nadačního fondu získala, například při psaní projektové žádosti.

Na zcela jinou oblast se zaměřuje Alena Svobodová, studentka fyzioterapie. Velkou část svého příspěvku z Nadačního fondu využije k odbornému lékařskému překladu vyšetřovacího protokolu americké hodnotící škály předčasně narozených dětí. S využitím této škály se ve světě posuzuje relativní zralost i neurobehaviorální stav novorozenců. „I v Česku by se mohl včas zachytit neideální vý-

voj dítěte. Mám tím na mysli motorickou nekoordinovanost, poruchu pozornosti, hyperaktivitu či poruchy učení. Všechny tyto problémy totiž mohou mít počátek právě v brzké poporodní době,“ uvádí Alena Svobodová, studentka z fakulty zdravotnických věd. Standardizovaný žebříček, který vytvořili vědci na Stanfordské univerzitě v USA, by podle Aleny umož-

sluchaček studuje na přírodovědecké fakultě, dva na filozofické a po jednom pak studenti pocházejí z fakult lékařské a teologické, fakulty zdravotnických věd a fakulty tělesné kultury.

„Kdybychom chtěli uspokojit všechny zájemce, museli bychom mít k dispozici částku přesahující čtyři miliony korun. V letošním prvním roce Nadačního fondu jsme rozdělovali 800 tisíc korun, do budoucna však chceme získat pro studentské projekty víc,“ říká koordinátorka fondu Dita Palašáková. První finanční příspěvek získala univerzita od České spořitelny, nyní bude oslovovat i další firmy a jednotlivce. Kromě finanční podpory studentských projektů se chce fond zaměřovat i na podporu kompetencí studentů v oblasti komunikace vědy. Ve spolupráci se Studentským kariérním a poradenským centrem a Pevností poznání chystá cyklus workshopů s českými a zahraničními lektory, jejichž cílem bude naučit studenty srozumitelně prezentovat smysl a cíl jejich vědeckého působení.

Více o Nadačním fondu Univerzity Palackého: www.fond.upol.cz



nil předčasně narozeným dětem vhodnou odbornou pomoc. „Příspěvek Nadačního fondu pro mne znamená možnost uskutečnit svou diplomovou práci v plném rozsahu,“ zdůrazňuje Svobodová.

Nikol a Alena jsou dvě ze třiačtyřiceti studentů a studentek magisterských a doktorských studijních programů všech fakult Univerzity Palackého, kteří o nadační příspěvek požádali v první výzvě. Nadační podporu univerzity nakonec získali mladí badatelé šesti fakult: pět posluchačů a po-

Alena Svobodová (vlevo) a Nikol Neplechová, úspěšné žadatelky z první výzvy





Eliminace společenských věd může vést k rozkladu civilizace

Stěžejním tématem podzimního vydání Žurnálu je pohyb, a to jak v doslovném významu jako sportovní aktivita, tak i v přeneseném jako rozvíjení studia, kariéry, možností univerzity. Jak ob stojí škola v proměňujícím se světě? Co hrozí společnosti, která rezignuje na znalost vlastní historie? A proč stojí za to naslouchat i kontroverzním osobnostem? Otázky pro rektora Univerzity Palackého Jaroslava Millera.

— Tématem našeho vydání je radost z pohybu. Pohyb přináší i nový akademický rok, který právě začal. Jaký bude? Věřím, že se posuneme dopředu v mnoha aktivitách, do kterých se použijeme nebo které pokračují, a doufám, že se dočkáme i řady pozitivních překvapení. Vypadá to, že nový akademický rok nám rovněž přinese vyšší počet zahraničních studentů. A samozřejmě musím zmínit, že v roce 2016 budeme slavit 70 let od znovuoživení univerzity a při této příležitosti chystáme skutečně velkolepou akci, absolventský sraz všech bývalých studentů Univerzity Palackého.

— Univerzita bývá chápána jako symbol tradice, v dobrém slova smyslu. Jak lze spojit toto vnímání akademické instituce s dynamikou dnešního světa?

Mise je od založení univerzity v 16. století neměnná a spočívá v šíření poznání prostřednictvím kvalitní výuky a špičkové vědy. Viděno v širším kontextu, univerzity přispívaly a přispívají k procesu civilizace společnosti. Musíme si navíc uvědomit, že akademie nikdy nežily ve vakuu. Vždy byly v interakci s okolním světem a vždy působily ve veřejném prostoru. O totéž, myslím, stále viditelněji usiluje i Univerzita Palackého v roce 2015. Na druhé straně se strategie i možnosti univerzit zákonitě mění v čase. Dnes k nim patří globální „hon“ na motivované studenty a kvalitní vědce, standardizace administrativních procesů nebo klíčová role moderních technologií. Svou roli hraje i skutečnost, že univerzity jsou v současnosti vesměs výrazně většími „leviatany“, než byly kdykoliv v minulosti.

Jaroslav Miller (*1971)
 studoval historii
 a filologii na Univerzitě
 Palackého, Středoevropské
 univerzitě a University
 of Oxford. Absolvoval
 řadu badatelských
 a pedagogických
 pobytů na univerzitách
 a vědeckých ústavech
 v Kanadě, Maďarsku, USA,
 Velké Británii, Německu
 a Austrálii. Obdržel
 opakovaně stipendium
 prestižní německé nadace
 Alexandra von Humboldta
 a stipendium nadace
 Andrewa W. Mellona.
 V roce 2012 byl jmenován
 ambasadorem Fulbrightova
 programu v České
 republice. Získal řadu
 akademických a vědeckých
 ocenění.

— Přemýšlíte někdy na tím, kde leží hranice mezi místy až překotným vývojem událostí a našimi životy? Našimi schopnostmi tomu vývoji nejen stačit, ale být i aktivní součástí dění? A to jak v rovině osobní, tak v rovině instituce?

Paradoxně se dnes ocitáme v situaci, kdy vstupovat do veřejného prostoru je lehčí i těžší zároveň. Lehčí v tom smyslu, že máme k dispozici neskonale více prostředků komunikace než generace před námi a jsme schopni oslovit nekonečně větší počet adresátů. Kakofonie hlasů, které tyto prostředky využívají, však zároveň vede k tomu, že lidé, kteří mají co říci, nejsou prostě slyšet. Univerzity mají snad jistou výhodu v tom, že vždy spoluurčovaly témata veřejných diskuzí, a tato role je od nich jaksi automaticky očekávána i dnes.

Stejně tak existuje rozpor mezi až revolučním rozvojem technologií a mentalitou společnosti, která je spíše konzervativní a tíhne ke stabilitě. Kontext, v němž žijeme, se neustále proměňuje, avšak lidé mají pořád stejné touhy, tradice, emoce a představy o životě jako před staletími. V té nejkriklavější rovině se tento rozpor projevuje v řadě zemí Afriky a Blízkého východu. Jejich obyvatelstvo má často přístup k nejvyspělejším technologiím, ale společenské struktury odpovídají evropskému středověku nebo mají podobu kmenových společenství.

— Vy jste historik, přemýšlení o světě v horizontu přesahujícím přinejmenším jednu generaci máte vlastně v popisu práce. Povězte mi, jak vnímáte potřebu navazovat na to, co bylo před námi, v době, kdy jeden zážitek stíhá druhý, jedna informace přebíjí další. Je vědomí kořenů, historie, ještě v dnešním online multikulturním světě vůbec potřeba?

Naopak, právě dnes je potřeba reflexe minulosti mnohem vyšší. Podívejme se, čemu čelí současný svět: sociálním bouřím, velké migrační vlně, občanským válkám, klimatickým změnám. Všechny tyto problémy mají samozřejmě nějakou genezi, jsou ukotveny v historickém kontextu. Společnost, která si tohoto kontextu není vědoma, nebude schopná ani dnešní, ani budoucí výzvy efektivně řešit. Jeden příklad za všechny: Řada dnešních států Blízkého východu jsou umělé útvary, které byly stvořeny koloniálními mocnostmi bez respektu k tradičním kmenovým kulturám, náboženským zvyklostem i věkovitým mocenským vztahům. Tedy absolutně

bez respektu k minulosti těchto území. To, co dnes sledujeme, je (vedle jiných průvodních jevů) proces rozpadu těchto umělých entit, přičemž ve střednědobém horizontu se prosadí historické společenské struktury, které byly v nedávné minulosti buď potlačeny nebo částečně rozbity. Například Irák fakticky přestal existovat a troufám si odhadnout, že proces vývoje postupně směřuje k jeho parcelaci na několik mocenských center kopírujících tradiční osídlení a regionální kulturu. Bohužel, doprovodným projevem tohoto procesu je značná sociální nestabilita a vojenské konflikty.

K tomu ještě jednu poznámku. Větší jevů, kterým dnes čelíme, tady v nějaké formě byla i v minulosti a společnost se na ně historicky naučila reagovat třeba i za cenu vlastní proměny. Rezignovat na „lekci z dějin“ by znamenalo pohrdnout know-how minulých generací. A to bych považoval za krajně nebezpečné a dokonce fatální pro budoucnost. Proto jsem si jist, že společenské vědy včetně historie budou pro civilizaci 21. století naprosto klíčové.

— Takže společenské vědy by mohly být klíčem k řešení některých globálních problémů?

Prožíváme dobu adorace přírodních a technických věd. Já sám jsem ohromen technologiemi a objevy, které zachraňují lidské životy, zvyšují náš komfort a řeší řadu problémů současného světa. Skláním se v pokorě (abych zůstal na půdě Univerzity Palackého) před prací kolegů jako jsou Radek Zbořil, Tomáš Grim, Jaroslav Doležel, Ivo Frébort, Marián Hajdúch, Michal Otyepka, Pavel Hobza, Ishraq Dhailalah, Bohuslav Melichar, Karel Indrák, Pavel Anzenbacher a mnoha dalších, kterým se omlouvám za to, že jsem je nejmenoval, ačkoliv by si to zasloužili. Naše vědecká centra a výzkumně zaměřené katedry mají obrovský výzkumný a intelektuální potenciál a jsem si jist, že ho naplní beze zbytku. Bohužel, ani nejfunkčnější nanomateriály, ani fúzní reaktory nové generace ani nové revoluční léky samy o sobě nevyřeší některé palčivé problémy dnešní doby, tedy teror Islámského státu, obrovské migrační vlny, sociální nepokoje, náboženský extremismus. K jejich řešení mají mnohem větší výbavu právě společenské vědy. A právě jejich podceňování může vést v konečném důsledku k tomu, že naše vyspělá civilizace bude rozložena námi samými, iracionálně jednajícími bytostmi, které mají vlastní potřeby, zvyky, sny a představy o světě.

→

Právě dnes je potřeba reflexe minulosti mnohem vyšší. Podívejme se, čemu čelí současný svět: sociálním bouřím, velké migrační vlně, občanským válkám, klimatickým změnám. Všechny tyto problémy mají samozřejmě nějakou genezi, jsou ukotveny v historickém kontextu. Společnost, která si tohoto kontextu není vědoma, nebude schopná ani dnešní, ani budoucí výzvy efektivně řešit.

Jedním z mnoha smutných příkladů nezájmu státu o společenskou vědu je osud arabských studií na českých univerzitách. Prostá domluva s uprchlíky dnes vážne, protože stát doslova uškrtil financování tzv. malých oborů a výsledkem je absolutní nedostatek absolventů hovořících arabsky a orientujících se v arabské kultuře. Je naprostou chimérou domnívat se, že miliony běženců budou hovořit plynne anglicky. Má to samozřejmě zásadní dopad i na ekonomiku. Hospodářský úspěch v otevřajícím se Íránu je podmíněn znalostí místní kultury a jazyka. Hádejte, na jaké úrovni jsou perská studia v České republice? Někdy se musím až smát. Kapitáni českého průmyslu nám často vytýkají, že marníme čas podporou společenských disciplín, avšak titíž lidé za mnou dnes a denně přicházejí s prosbou o poskytnutí tlumočnicků a expertů na čínskou kulturu, protože chtějí uspět na čínském trhu.

— Přemýšlím, nakolik se třeba české dějiny dají dát do pár znaků na Twitter, aby to bylo dostatečně rychlé a instantní...

Takto zkratkovitě samozřejmě nikdo patřičné vzdělání ani znalosti nezíská. Když to zjednoduším, civilizace nemůže existovat bez lidí, kteří jsou schopni a ochotni přečíst knihu, která má více než sto stran. Pokud zůstaneme na úrovni komiksů, sdílení videí z YouTube, Facebooku nebo Wikipedie, tak budu mít o osud lidstva značné obavy. Moderní komunikační prostředky tihnou k „rychlým, jednorozměrným informacím“, ale dnešní výzvy, které před námi stojí, jsou nekonečně složitější a při jejich řešení s instantními vědomostmi z Wikipedie neobstojíme. Chci tím říci, že bez skutečně hlubokého vzdělání a bez jistých životních zkušeností nejsme schopni skutečně kompetentního rozhodování o komplikovaných otázkách naší doby. Jinak budeme civilizaci konzumovat, nikoliv vytvářet. Napadá mne, že kdyby dnes žil kritik masové konzumní kultury José Ortega y Gasset (1883–1955), asi by vážně uvažoval o vydání druhého dílu své pionýrské knihy *Vzpousta davů*.

— Mluvíme o pohybu, o vývoji, a to i ve smyslu konfrontace myšlenek a názorů. Je to důvodem, proč si škola zve přední světové vědce a intelektuály? Často kontroverzně vnímané? Bezesporu. Univerzity vždy existovaly jako myšlenkově otevřený prostor. K tomu patří i dialog s osobnostmi, jejichž vize nemusí být zcela konformní se společenskou nebo

politickou realitou nebo se třeba ukážou jako nerealizovatelné. Naopak, právě alternativní pohled je žádoucí, protože zastánce mainstreamu nám pravděpodobně nesdělí nic nového ani intelektuálně zajímavého. Přesně z tohoto důvodu jsme pozvali do Olomouce Noama Chomského nebo Richarda Dawkinse.

— Nesouhlasit je stimulující, musím hledat argumenty, obhajovat svůj názor...

Myšlenka má váhu u lidí, kteří se dokážou na problém podívat z nějakého nezvyklého úhlu. Když to převedu do sféry politického myšlení, tak tvrdím, že v dějinách západního světa bychom napočítali maximálně deset nebo dvanáct skutečně velkých politických myslitelů. Od Platóna a Aristotela přes Thomase Hobbesa, Johna Locka, Edmunda Burka až po Karla Marxe. Tito intelektuálové nepřišli se zcela novými idejemi, ale změnili politický jazyk, dali starým tradičním termínům nový význam a umístili je do nového kontextu. Tím změnili celý diskurs i způsob uvažování o společnosti a fungování moci. Můj vlastní pohled na svět je například výrazně odlišný od pohledu Noama Chomského, přesto je poučné slyšet kritický a převážně věcný názor na fungování amerického politického establishmentu. Ačkoliv ve sféře politiky bychom se asi úplně neshodli, pocítuji k němu hluboký respekt jako k vědci, který způsobil revoluci na poli lingvistiky.

— Univerzita rozšiřuje své zahraniční aktivity a navazuje spolupráce i ve vzdálených destinacích, například v Bhútánu, Číně, Austrálii. Znamená to, že pokud chce dnes univerzita uspět v mezinárodní konkurenci, musí být velmi otevřená a velmi aktivní ve vyhledávání nových studentů a akademiků a dívat se daleko za hranice střední Evropy?

V podstatě se vracíme k původnímu stavu. Když z někdejší jezuitské koleje vznikla olomoucká univerzita, bylo složení studentů mezinárodně možná pestřejší než dnes. Protože zde fungovalo tzv. Collegium nordicum, studoval v Olomouci značný počet studentů ze Skandinávie, ale posluchači přicházeli i z Polska, Uher, německých zemí i západní Evropy. Pokračujeme tedy v silné tradici, která zde vždy byla.

Pokud chceme hrát minimálně ve středoevropském prostoru první ligu, nemáme jinou možnost než být univerzitou mezinárodní. Důvodů je několik. Za prvé, v každé

generaci je víceméně konstantní procento studentů, kteří mají vysokou motivaci, baví je obor, chtějí tvrdě pracovat a vyniknout. Protože český trh je i díky vysokému počtu univerzit beznadějně přebraný, musíme pragmaticky hledat za hranicemi.

Za druhé, uspět v mezinárodní konkurenci znamená přilákat do Olomouce výborné studenty a vědce, ať jsou z ČR, Slovenska nebo třeba z Číny či Malajsie. Z tohoto pohledu je pro nás konkurencí jakákoliv jiná univerzita v Evropě i ve světě. Konečně třetím důvodem je závažnost demografického faktoru. V průběhu následujících pěti až sedmi let budeme čelit demografickému propadu, protože na vysoké školy zamíří ty nejslabší ročníky konce 90. let a počátku 21. století. České vysoké školství je dosud do značné míry financováno podle počtu studentů, kterých ovšem bude mnohem méně. Jeden ze způsobů, jak částečně vykryt pokles, spočívá v orientaci na zahraniční studenty a samoplátce.

— Co hraje proti nám při získávání těch nejlepších?

Samozřejmě faktor peněz i geografického prostředí. Přestože Univerzita Palackého je v českém prostředí poměrně bohatou univerzitou, zůstávají naše finanční možnosti omezené ve srovnání s nizozemskými, anglickými nebo německými univerzitami, nemluvě o těch amerických. Získat vynikající renomované vědce totiž znamená velkou investici často v řádech milionů nebo ojediněle až desítek milionů korun. I proto jsme se rozhodli pro, podle mne, rozumnou cestu podpory postdoktorských pozic. Mladí vědci mají před sebou delší „vědecký život“, investice spojené s jejich získáním nejsou tak vysoké a většínou mají tito lidé vysokou motivaci uspět. Vedle financí je pro nás určitou nevýhodou i geopolitický faktor. Jako univerzita z malé země s vlastním jazykem máme samozřejmě jistý handicap vůči akademiím bývalých koloniálních velmocí, jejichž jazykem hovoří stamiliony lidí.

— Mluvíme o vývoji, o změnách. Jak to vypadá s vývojem rektorovy vědecké kariéry?

Pokud hovoříme o stoupání po formálním akademickém žebříčku, jsem v podstatě na jeho vrcholu. Nijak ovšem vlastní profesorský titul nepřeceňuji, jakkoliv si ho vážím. Ovšem stále mám velké plány na poli historického výzkumu a doufám, že po ukončení rektorské mise mi bude dopřáno se k nim vrátit. I proto, že jsem svým založením spí-



še typ vědce než učitele nebo akademického funkcionáře. V současnosti s kolegy dokončujeme skutečně rozsáhlý výzkum dějin českého politického exilu v Austrálii, jehož výsledky by měly být publikovány v roce 2016. Přípravuji také pokračování mého bádání na poli urbánní dějin a urbánní sociologie. Samozřejmě situace momentálně není ideální kvůli nedostatku času. Nemohu si dovolit investovat týden nebo měsíc do výzkumu v zahraničních knihovnách nebo archivech, což je pro každého historika naprosto nezbytné. Na druhé straně jsem s tímto omezením počítal, takže pro lamentace není důvod. Prostě nelze plnohodnotně vést univerzitu a věnovat se pořádně vlastnímu výzkumu.

— A co vy a pohyb?

Pohyb je moje celoživotní vášeň. Dlouhá léta jsem závodil v atletice a věnoval jsem se jí i jako trenér. S nadsázkou řečeno, dokážu si představit, že bych musel opustit práci akademického historika, kterou mám jinak moc rád. Živil bych se prostě něčím jiným. Avšak bez pravidelného pohybu, bez cyklistiky, horské turistiky, čtvrtetního fotbalu s kamarády, squashe nebo v zimě bez běžek by se mi žilo špatně. Je to určitá forma drogy, která přispívá nejenom k fyzické kondici, ale také k psychické pohodě. Když cítím, že bych mohl být protivný, vyrazím na kole do kopců a za hodinu je vše „v pohodě“. (smích) Protože práce rektora je o nervy, musím jezdit poměrně často. (smích)

Civilizace nemůže existovat bez lidí, kteří jsou schopni a ochotni přečíst knihu, která má více než sto stran. Pokud zůstaneme na úrovni komiksů, sdílení videí z YouTube, Facebooku nebo Wikipedie, tak budu mít o osud lidstva značné obavy. Moderní komunikační prostředky tlíhnou k „rychlým, jednorozměrným informacím“, ale dnešní výzvy, které před námi stojí, jsou nekonečně složitější a při jejich řešení s instantními vědomostmi z Wikipedie neobstojíme.

doporučuji

sportoviště



Kristýna Hárová, studentka aplikovaných pohybových aktivit

Bezručovy sady jsou pro mě nejkrásnějším olomouckým parkem, chodím sem cvičit jógu. Dohromady s přírodou pro mě cvičení tvoří jednotný celek, jehož prostřednictvím usměrňuji své energie. Nevadí mi ani přítomnost cizích lidí, kteří kolem mě chodí. Během cvičení se totiž dokážu plně koncentrovat jen na své tělo. Vnímám každý svůj sval, každý pohyb, každý nádech i výdech a do toho čerstvý vzduch, zpěv ptáků a vůně trávy = dokonalá harmonie!

opera



Viktor Tichák, doktorand katedry germanistiky filozofické fakulty

Navštívil jsem nedávno v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě operu **Andrea Chénier** skladatele **Umberta Giordana**. V hlavní roli mě příjemně překvapila naše operní stálice Eva Urbanová, která svým sopránem naplnila Divadlo Antonína Dvořáka do posledního koutu, ale i další sólisté jako Michaela Kapustová v roli komorné Bersi a skvěle zahráný záporák Tomasz Suchanka alias Fouquier-Tinville. Klasická, přesto krásná scéna a Giordanova hudba mě dostaly, naskakovala husí kůže.

film



Ondřej Čížek, redaktor AFO a Pevnosti poznání

Nenechte si ujít **Pidiobry 3D**. Neboli přesně ten typ přírodovědného dokumentu, který má sílu konkurovat hollywoodským blockbustům. A nakonec zvítězit! BBC ho natáčela celých 5 let progresivní filmářskou technikou a výsledkem je neskutečně vtahující sonda do života malého čipmanka a křečka. Roztomilých i vypjatě dramatických 45 minut, které dokážou celou dobu spolehlivě bavit mrňata i dospělé obry. Pro českou distribuci film navíc nadaboval herec **Jiří Lábus**, jehož nezaměnitelný hlas dodává celé podívané vtip a hravost.

Chci vidět!

doporučuji

NEZAPOMEŇ ♥

kapela



Roman Kubínek, *proděkan přírodovědecké fakulty*

Mým tipem je originální kapela **Penzistor** z Přerova. Je složená ze špičkových muzikantů sice poněkud staršího věku, ale hrajících neotřelý rock, pracovníčně nazývaný „děd metál“. Nedávno jsem byl poprvé na jejich koncertu v Korunní pevnůstce, kde hráli jako předskokani Arakainu s Lucií Bílou. Jsou skvělí. Doporučuji mrknout se na jejich webové stránky www.penzistor.cz, zejména na videoklipy. Je tam i celé CD.

kniha



Daniel Pospíšil, *prezident ELSA, student právnické fakulty*

Antoine de Saint-Exupéry – Malý princ.

Malý princ je kniha, ke které se velmi rád vracím. Není podstatné, v jakém věku a kolikrát ji čtete, protože v ní vždy najdete něco nového a svého. Může na vás působit jako příběh k odreagování, ale i k hlubšímu zamyšlení. Je plná úžasných myšlenek, jejichž význam se pro mě mění s postupem času, stejně jako můj pohled na svět. Není hezké se i v našem studentském uspěchaném životě zastavit a zamyslet se nad pohádkovým příběhem Malého prince?

„Všichni dospělí byli dětmi, ale málokdo si na to pamatuje.“
Exupéry.

audiokniha



Ivana Pustějovská, *vedoucí redakce médií*

Co je to za lidi, kteří vám ani nedovolí spáchat tak pěkně připravenou sebevraždu? A když navíc nejezdí saabem! Odpověď nabízí audiokniha **Muž jménem Ove**. Švédský bestseller, jehož autorem je **Fredrik Backman**, čte Jan Vlasák. Lehce drsný humor, ze kterého chvilkami až mrazí, stojí za slyšení. Kdo by se nechtěl seznámit s chlápem, kterého autor charakterizuje slovy: „Pokud by měl mít Ove něco vyrytého na pomníku, pak jedině: Vždy myslel na spotřebu paliva.“

⊗ koupit!

Univerzita mapuje kreativní průmysly v Olomouci

Univerzita Palackého ve spolupráci se statutárním městem Olomouc odstartovala projekt, který v Česku patří mezi unikátní. Pokusí se zevrubně zmapovat tzv. kulturní a kreativní průmysly a získat tak cenná data o tom, v jaké míře se v Olomouci daří divadlům, audiovizuálním tvůrcům, architektům nebo třeba grafickým designérům. Zjištěné informace o počtu aktivních „kreativců“ i o jejich ekonomickém přínosu pro město a region pak budou sloužit k lepšímu porozumění potřebám daných odvětví a třeba také k lepší a cílenější podpoře aktivit, které ve městě vyvíjejí.

Kreativní průmysly představují velký potenciál

Vedení univerzity i představitelé města považují oblast kreativních a kulturních průmyslů za velmi slibnou v kontextu současného i budoucího rozvoje města. „Je zřejmé, že kreativní průmysly již dnes přispívají a do budoucna budou patrně ještě

ve větší míře přispívat k ekonomickému rozvoji města, mohou hrát významnou roli v oblasti inovací nebo cestovního ruchu a jsou důležitou složkou zaměstnanosti ve městě i v regionu. Proto této oblasti chceme věnovat zvýšenou pozornost a jsme rádi, že město to vidí podobně,“ potvrdil prorektor UP pro vnější vztahy Petr Bilík. Ke stvrzení spolupráce na mapování podepsaly univerzita a město Olomouc memorandum. Třetím partnerem je pražský Institut umění, který posledních několik let pracoval na metodice mapování. „Ta nyní prochází certifikací ministerstva kultury. Olomouc se tak stane prvním městem v Česku, které bude mít zmapované kulturní a kreativní průmysly zcela podle této metodiky,“ dodal Bilík.

Měsíce práce a cenná data

Od začátku září začal na mapování pracovat zhruba desetičlenný tým pod vedením Radka Palaščáka. Během několika měsíců

bude muset pracovní skupina projít několika etapami průzkumu. „Nejprve budeme muset zkontrolovat a doplnit dostupná statistická data o jednotlivých subjektech, firmách, živnostnících nebo příspěvkových a neziskových organizacích působících v mapovaných odvětvích. Teprve potom se dostaneme ke zjišťování dalších důležitých okolností – například jaký je jejich podíl na zaměstnanosti v Olomouci nebo jaký mají pro město ekonomický přínos,“ vypočítal Palaščák. Z analýzy ale mohou vyplynout i další zjištění, včetně identifikace silných a slabých stránek kulturních a kreativních odvětví nebo překážek, které brání jejich rychlejšímu rozvoji. „Především ale počítáme s tím, že blíže poznáme řadu zajímavých a inspirativních lidí a popíšeme jejich aktivity a projekty. A že mapování bude jen začátek dlouhodobé práce a cílené podpory oblastí, které Olomouc i univerzita budou považovat za klíčové pro svou budoucnost,“ uzavřel Palaščák.



text: Ondřej Čížek
foto: Jan Andreáš

zkušenost

Musíme se učit přemýšlet kriticky,

říká britský pár z Pevnosti poznání

Mia a Bryan Hattonovi. Mladý manželský pár můžete v současné době potkat v interaktivním muzeu vědy Pevnost poznání. Kořeny jejich vztahu přitom sahají do britského Cardiffu. Právě tady se seznámili během práce v science centru Techniquest a okamžitě si padli do oka.

Dlouhovlasý Bryan s vizáží chrabrého mušketýra už jako malý miloval přírodovědné dokumenty a nepřetržitě rozkládal vlastní hračky i veškeré domácí přístroje. Jen aby zjistil, co v nich je, odhalil principy jejich fungování, a pak je zase složil dohromady. „O to přeci jde i ve vědě, dopátrat se podstaty věcí kolem nás, zjistit, jak a proč fungují,“ říká.

Mia, půvabná brýlatá Britka s náhrdelníkem zobrazujícím kosmický oceán a bývalá studentka fyziky na Oxfordu, byla zpočátku možná méně praktická. Kromě vědy ji přitahovalo zejména umění a vždy se sna-

žila spojit exaktní přístup s tím uvolněnějším. Právě takhle kombinace se jí později vyplatila při popularizaci vědy.

Stále o krok napřed

Mia s Bryanem navštívili Olomouc poprvé letos v lednu, aby se sem následně vrátili ještě v dubnu na jubilejní 50. ročník festivalu Academia Film Olomouc, kde si vyslechli přednášku jedné ze svých nejoblíbenějších vědeckých osobností – Richarda Dawkinse. Svůj dvouměsíční pobyt spjatý s olomouckou Pevností poznání pak započali prvního září. →



Pevnost poznání je interaktivní muzeum vědy Univerzity Palackého v Olomouci. Jeho cílem je zábavnou formou přibližovat vědu a výzkum všem věkovým kategoriím. Nachází se v architektonicky i historicky výjimečné budově, bývalém vojenském skladu z 19. století, který se podařilo úspěšně transformovat v progresivní science centrum. Návštěvníci pevnosti se baví a vzdělávají prostřednictvím interaktivních vědeckých expozic a digitálního planetária. Díky své ojedinělé atmosféře, v níž se střetává bohatá historie s dynamickou současností, nabízí Pevnost poznání inspirativní prostředí pro setkávání široké veřejnosti, studentů i zaměstnanců Univerzity Palackého. Více na www.pevnostpoznani.cz.

Muzeum vědy Univerzity Palackého zaměstnává víc než 100 mladých studentek a studentů, britský pár se tak dennodenně setkává s jednotlivými skupinkami a předává jim své bohaté zkušenosti ze zahraničí. „Snaží se, aby zdejší průvodci byli neustále o krok napřed. Radí, jak výstižněji prezentovat interaktivní expozice muzea nebo jak digitální planetárium obohatit o živé komentování noční oblohy plné hvězd. „Opustili jsme svou práci v Cardiffu a rozhodli jsme se, že se vydáme dál do Evropy načerpat a pokud možno i předat nové zkušenosti. Takhle už jsme strávili půl roku v plzeňské Techmanii, teď jsme v Olomouci a máme v plánu se ještě vydat do Nizozemí nebo Norska,“ prozrazuje Bryan.

Zásah minulostí

Většina britských science center je podle nich větší, nicméně na olomoucké pevnos-

ti si cení historie samotného objektu. „Některá muzea vědy sídlí v rozsáhlých továrních halách, ale tady je to naprosto odlišné. Když jste uvnitř této budovy, cítíte přírodní materiál i minulost, kterou má pevnost za sebou. Fakt, že se pohybujete a pracujete v něčem, čemuž se teprve nedávno vdechl naprosto odlišný nový život, je jednoduše fascinující,“ neskrývá Bryan svůj úžas nad stavbou, která v průběhu 19. století sloužila jako dělostřelecký sklad, aby se o řadu dekád později proměnila v útočiště neformálního vzdělávání.

Expozice, které ožívají

Oba navíc oceňují, že olomoucké muzeum vědy se oproti těm zahraničním může pochlubit expozicemi věnovanými geografii a biologii. „Návštěvníci se podobných oborů paradoxně velmi často bojí a vedoucí center si s nimi neumí příliš poradit,

nicméně tady to funguje zcela přirozeně a skvěle,“ říká překvapeně Mia. Ten největší rozdíl ovšem spatřují právě v komunikaci s veřejností, která do pevnosti chodí za poznáním i zábavou. „Právě díky průvodcům zdejší expozice doslova ožívají. Z vlastní zkušenosti můžeme potvrdit, že nebývá zvykem, aby science centra měla tak mladé a přitom tak erudované, dobře vedené a nadšené průvodce,“ potvrzuje Mia.

Důkazem, že oba svá slova myslí vážně, může být jejich vlastní definice smyslu popularizace vědy. „Jde o to, abychom o věcech přemýšleli kriticky, abychom se naučili věci kolem nás podrobovat výzkumu a analýze. Zkrátka, abychom neustále kladli otázky. Jedině potom můžeme žít v lepší společnosti, v lepším světě,“ uzavírá náš rozhovor akční dvojice, která se záhy po své olomoucké misi vydá na svou další dobrodružně-vědeckou výpravu.

Vladimír Birgus: Život s fotografií



Říká, že dobrá fotografie by v sobě měla mít tajemství. Proto nabízí divákovi, aby popustil fantazii a vytvořil si vlastní příběh postav, které on zachytil. Historik, vysokoškolský profesor, publicista, kurátor, absolvent Univerzity Palackého. Především ale fotograf. Vladimír Birgus.

Bylo mu deset, chodil do čtvrté třídy základní školy v Příboře a rodiče mu půjčili foťák značky Flexaret. Tehdy udělal první fotky. A od té doby už fotit nepřestal. Už tehdy, v dětství, se snažil využívat každou příležitost, aby se zlepšoval nejen jako autor, ale také aby pronikl do teorie a dějin fotografie. Když se pak na přelomu šedesátých a sedmdesátých let přestěhovala rodina z Příbora do Olomouce a on nastoupil na hejčinské gymnázium, nabídla mu spolužačka, aby připravoval fotografické výstavy v Galerii v podloubí. V miniaturním klenutém prostoru v Denisově ulici tak představil tehdy mladé, nepříliš známé autory, kteří dnes patří k uznávaným veličinám v oboru: Danu Kyndrovou, Jindřicha Štreita, Jaroslava Kučeru, Viktora Koláře a mnohé další. Sám tam také měl první samostatnou výstavu.

Olomoucká studia

Když se na počátku sedmdesátých let rozhodoval, co bude studovat na vysoké škole, fotografie, které se intenzivně věnoval, to nebyla. Univerzita Palackého, kam chtěl jít, totiž takový obor nenabízela. „Nakonec jsem nastoupil na filozofickou fakultu

na obor Literatura-divadlo-film. Ten vznikl z iniciativy malíře, fotografa a výtvarného teoretika Václava Zykunda, který však už v době mých studií v Olomouci nepůsobil. Ale seznámil jsem se s ním prostřednictvím Aleny Nádvorníkové a jezdil jsem za ním do Brna. Napsal mi i několik textů do katalogů a časopisů, ovšem musel je publikovat pod různými pseudonymy,“ vzpomíná.

V ročníku jich tento obor studovalo jen sedm. „Mou spolužačkou byla Taťana Lazorčáková, dnes profesorka Katedry divadelních a filmových studií FF UP, či spisovatelé Richard Crha, politstopadový šéfredaktor Mladého světa, a Vladimír Puhač, bývalý šéf olomoucké činohry. Ale na fakultě tehdy studovalo i mnoho dalších talentovaných lidí, třeba hudebník Jiří Pavlica, filmolog Pavel Taussig, výtvarníci Václav Stratil, Oldřich Šembera, Zbyněk Janáček, Petr Jochmann nebo Ilona Chválová, historik architektury Rostislav Švácha, teatrologové Jan Dvořák a Jiří Štefanides nebo historik Ivo Barteček, bývalý děkan filozofické fakulty. S mnohými z nich se dodnes přátelím.“



S úctou mluví Vladimír Birgus i o některých učitelích, které na univerzitě potkal. Když má odpovědět na otázku, kdo z nich na něj nejvíce zapůsobil, nezaváhá. „Jednoznačně dva skvělí pedagogové katedry bohemistiky Alena Štěrbová a Jiří Stýskal. Zatímco na bohemistice v Praze řádili stalinisté typu Vítězslava Ržounka, oni se ani v těch nejhorších dobách normalizace nebáli přednášet o Milanu Kunderovi, Josefu Škvoreckém, Miloši Formanovi, Otomaru Krejčovi nebo Janu Grossmannovi. Hodně nás naučili, hodně mi pomohli s diplomkou i doktorátem, ale hlavně mi ukázali, že se člověk nemusí bát mluvit otevřeně ani v době, která tomu vůbec nepřeje. Díky nim, ale i několika dalším slušným a chytrým pedagogům, k jakým patřili třeba Jiří Skalička, Eduard Petrů, Alena Nádvorníková nebo František Dvořák, si dnes možná tehdejší olomouckou filozofickou fakultu až moc idealizují a zapomínám, že tam tehdy působili i lidé, kteří slušní, nebojácní a chytrí vůbec nebyli. Ale člověk vždycky raději vzpomíná na to dobré.“

Fotografie osudem

Fotografii ale Vladimír Birgus zůstával stále věrný a už během studií v Olomouci začal studovat na pražské FAMU. Kromě toho psal články do fotografických časopisů, organizoval i recenzoval výstavy. Na FAMU se také v roce 1978 stal pedagogem. „Nabídl mi to tehdejší vedoucí katedry fotografie profesor Ján Šmok. Ani nevím, jak se mu to podařilo prosadit, vždyť jsem nebyl ve straně, a navíc jsem byl mladší, než byla většina studentů čtvrtého ročníku, který jsem dostal

přidělený jako ročníkový pedagog. Ale líbilo se mi tam, protože díky Šmoku obratnému vedení byla jeho katedra jakousi oázou svobody, kde tehdy studovali například protagonisté slovenské nové vlny fotografie jako Tono Stano, Miro Švolík a Peter Župník, ale také mnozí dokumentaristé, kteří ukazovali tehdejší život v Československu hodně jinak než oficiální média. Šmok sám byl ve straně, ale díky obratnému manévrování dokázal na katedře uchránit liberální atmosféru a uhasit mnoho průšvihů,“ popisuje své pedagogické začátky dnešní profesor.

Aktivita Vladimíra Birguse vydají na několik hustě popsaných listů papírů – přes šedesát vlastních výstav, téměř čtyři desítky knih, bezpočet projektů propagujících českou i slovenskou fotografickou tvorbu jak u nás, tak v zahraničí, akademická kariéra, pedagogická činnost... Z řady výstavních projektů, které nesou jeho kurátorský podpis, on sám vyzdvihuje výstavu Moderní krása – Česká fotografická avantgarda, která byla postupně uvedena v Barceloně, Paříži, Lausanne, Praze a Mnichově. „Podařilo se nám na ní shromáždit vzácné dobové originály z mnoha domácích i zahraničních sbírek a přesvědčivě ukázat i zahraničnímu publiku, že čeští tvůrci významně obohatili vývoj světové fotografické tvorby. K tomu výrazně přispěl fakt, že její katalog v angličtině vydala jedna z nejlepších vysokých škol, Massachusetts Institute of Technology, takže se dostal do skutečně celosvětové distribuce. Ze svých autorských výstav si nejvíce cením té, kterou jsme loni se Štěpánkou Bielezovou připravili v Muzeu umění v Olomouci.“

Dobrý pedagog se nebojí

Od devadesátých let je navíc jméno Vladimíra Birguse spojeno s Institutem tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, který vede. „V roce 1990, kdy vznikl, byly v celém postsovětském bloku jenom dvě katedry fotografie – na pražské FAMU a na Vysoké škole pro grafiku a knižní umění v Lipsku. Dnes je u nás sedm vysokých škol, kde je možno studovat fotografii jako samostatný obor. Mohli jsme sice navazovat na Institut výtvarné fotografie, který existoval při Svazu českých fotografů, ale jinak jsme neměli téměř nic, vše se budovalo postupně – ateliér, fotokomory, knihovna, počítačová učebna. Nejdůležitější však bylo, že jsme získali řadu výborných pedagogů – Jindřicha Štreita, Jiřího Siostrzonka, Jána Šmoka, Miloslava Stibora, Pavla Máru, Václava Podestátu, Štěpánku Stein a další, k nimž se postupně přidávali i výrazní absolventi, jakými byli Tomáš Pospěch, Dita Pepe, Rafał Milach nebo Karel Poneš,“ popisuje začátky školy, která má dnes sedmáct pedagogů, z toho dva profesory a tři docenty.

Ani na vteřinu nepřipouští myšlenku, že si jako umělec a současně učitel vychovává vlastní konkurenci, které prozrazuje své umělecké know-how. „Kdybych studenty apriorně bral jako budoucí konkurenci a nepomáhal jim tam, kde pomoci můžu, byl bych špatný učitel. Ale já opravdu souhlasím s názorem, že dobrý pedagog má mít radost, když ho jeho žák přeroste. A taky já od svých studentů mnoho získávám,“ dodává fotograf Vladimír Birgus.



Vladimír Birgus (*1954)

Český fotograf, pedagog, historik fotografie a kurátor. Vystudoval obor Literatura-divadlo-film na Filozofické fakultě UP a fotografii na FAMU v Praze. V roce 1978 nastoupil jako odborný asistent na FAMU. Roku 1994 se stal docentem, od roku 1999 je profesorem. V letech 1998–2002 vedl Kabinet dějin a teorie fotografie při Katedře fotografie na FAMU. Od roku 1990 vede Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. Je autorem čtyř desítek knih, jako fotograf se představil na více než šesti desítkách samostatných výstav jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Jeho fotografie jsou v řadě sbírek včetně Evropského domu fotografie v Paříži, Muzea výtvarných umění v Houstonu nebo Metropolitního muzea fotografie v Tokiu.

Vladimír Birgus, Miami Beach, 2014



životní styl

text: Martin Višňa
foto: Daniel Mikeška

Mít radost z pohybu i kultury

Jogito ergo sum, Větrání, UP bike, Rekola, Zaparkuj. Že vám jsou ty názvy povědomé? Není divu. Vždyť se za tu dobu, co se s nimi mohou lidé spjati s Univerzitou Palackého a obyvatelé Olomouce setkat, staly synonymy pro sportovní a kulturní zážitky. Připomeňme si, co konkrétně se za nimi skrývá.

Za parafrázi známého Descartova výroku najdete zrychlený tep a propocená trička. Pod názvem Jogito ergo sum totiž fakulta tělesné kultury nabízí studentům a zaměstnancům Univerzity Palackého společné běžecké tréninky. Sraz je vždy ve středu v 18 hodin na atletickém stadionu.

„Tréninky se snažíme dělat co nejzajímavější a nejpřínosnější. Na zahřátí si dáváme tři až čtyřkilometrový rozklus, následuje dynamický strečink, protahování a prvky atletické abecedy. Pak přichází hlavní část, jednu středu běháme na dráze, další v parku, kratší i delší úseky, kopečky, jindy vybíháme schody. Vždy je to směřované k tomu, aby se lidi v běhu zlepšovali. Navíc se tu sešla skvělá parta lidí,“ láká trenér Jogita Jan Brtník.

Do větru pěšky i na kole

O něco starší aktivitou, kterou neředínská fakulta, respektive tým jejího webu Radost z pohybu nabízí nejen lidem z univerzity, ale i veřejnosti, jsou pěší výlety Větrání. To nyní vstoupilo do svého druhého ročníku. Za uplynulý rok se uskutečnilo patnáct výletů nejen po střední Moravě, na které vyrazilo přes stovku turistů. Na podzim jsou zatím v plánu čtyři sobotní celodenní výlety. Termíny a další informace najdete na www.radostz pohybu.cz.

Na stejné adrese má virtuální zázemí projekt UP bike. V rámci něj byly fakulty vybaveny potřebami pro základní servis jízdních kol, vážnější defekty studentům a zaměstnancům univerzity se slevou opraví partnerské cykloservisy Bajkazyl, Moolbike a Cyklo u Matesa.

Poloviční slevu mají studenti také na využívání bikesharingu. Růžových rekol, která si mohou registrovaní uživatelé vypůjčit pro pojižděky ve městě, jsou v olomouckých ulicích dvě desítky, nově je mezi nimi i tandemové kolo. „Studenti zaplatí 150 korun do konce sezony nebo 75 korun na měsíc. Sezona potrvá

do konce listopadu, v případě příznivého počasí a zájmu můžeme kola nechat v ulicích ještě déle,“ uvedl Eduard Vaněk ze spolku Connect, který v Olomouci rekola provozuje.

Zaparkuj táhne

Zřejmě nejviditelnější z výše uvedených značek je iniciativa Zaparkuj, za kterou stojí Univerzita Palackého společně s městem Olomouc a Výstavištěm Flora. Večerní tancovačky, filmové projekce a řadu dalších akcí, jež oživily parky a rozličná veřejná prostranství, už navštívily tisíce lidí. Jen projekce pravidelně přitáhly v průměru tři až čtyři stovky diváků.

„V programu máme připravené akce i pro podzim a zimu. V prosinci se například chceme zasadit o to, aby měla univerzita konečně svůj vlastní vánoční strom, který by se stal nejen místem setkávání, ale i centrem dalšího doprovodného programu. Prostor dostanou i menší sportovní klání nebo komentované výlety do okolí Olomouce,“ nastínil plány na nejbližší měsíce koordinátor iniciativy Ondřej Martínek.

Dramaticus Emblematicismus

Velice efektivním výchovně vzdělávacím prostředkem škol Tovaryšstva Ježíšova v Olomouci – šestiletého gymnázia a univerzity o dvou fakultách, filozofické (svobodných umění) a teologické – byly školní divadelní hry. Jezuitští žáci si prostřednictvím inscenací školních dramat osvojovali latinskou elokvenci (výmluvnost), prohlubovali své znalosti antických klasiků, církevní historie a životů světců (naprostá většina divadelních her ztvárňovala náboženskou tematiku) a rozvíjeli i své dovednosti deklamační, pěvecké, hudebně instrumentální i taneční.

Velkolepá podívaná

Barokní divadelní představení bývala totiž velmi výpravná, na kostýmech a maskách nešetřící, a inscenovaná zpravidla jako tzv. melodramata, tedy s využitím hudby, zpěvu a baletních evolucí. K jednotlivým představením bývaly vydávány tiskem synopse (obsahy), ale i úplná libreta her, např. právě v Olomouci, kde se nalézají ve fondech zdejší Vědecké knihovny. Partitury barokních školních melodramat však tištěny nebyly, a tak se nedochovaly a jejich eventuální novodobé inscenace musejí být opatřovány novodobým hudebním doprovodem – např. v červenci 2015 byla v rámci *Olomouckých barokních slavností* uvedena péčí Tomáše Hanzlíka rekonstrukce alegorického melodramatu jezuitu Antonia Saletky (1689–1730) *Saeculum coronatum* (*Korunované století*).

Zatím nejpodrobněji o jezuitském školním divadle v Olomouci pojednali Jiří Fiala a Marie Sobotková v kapitole *Barokní divadlo v Olomouci* kolektivní monografie *Olomoucké baroko – Výtvarná kultura let 1620–1780*, 3. *Historie a kultura*, s. 211–226. Díky postupující digitalizaci historických knižních fondů můžeme nicméně očekávat, že se naše znalosti repertoáru jezuitského školního divadla v Olomouci dále obohatí o synopse či libreta her uchovaná v jiných knihovnách nežli je Vědecká knihovna v Olomouci. V minulém roce se tak na internetu objevilo faksimile synopse holdovacího představení olomouckých žáků jezuitských škol *Dramaticus Emblematicismus* (*Emblematický divadelní kus*, Národní knihovna ČR v Praze), věnovaného „ctnosti a cti“ Františka Oldřicha hraběte Kinského (1634–1699), nejvyššího kancléře Království českého (tj. nejvyššího představitele České dvorské kanceláře ve Vídni, fungující v letech 1527–1749).

Na začátku září 1694 navštívil Kinský v kroměřížském biskupském zámku ne-

mocného olomouckého biskupa Karla hraběte z Lichtensteina (1624–1695), jemuž je *Dramaticus Emblematicismus* rovněž věnován, a účastnil se jako císařský komisař volby teprve čtrnáctiletého lotrinského vévody za biskupova koadjutora (pomocného biskupa s právem nástupnictví).

Symboly a alegorie

Barokní záliba v emblémech – rafinovaných kombinacích slovních i obrazových symbolů a alegorií se skrytými moralizujícími významy – se ve scénickém představení *Dramaticus Emblematicismus* plně projevuje. Uskutěčnilo se 7. září 1694 v aule renesanční školní budovy (nahrazené v roce 1708 barokním objektem). V tištěné synopsi hry je nejprve uvedena *Prolusio* (*Předehra*), v níž se sděluje, že „umění a vědy olomoucké univerzity“, literárně ztvárněné milenkou boha Apollóna Coronidou, budou před tvář nejvznešenějšího hosta na „theatrum“ předvolány bohem obchodu, zisku, cestování a poslem bohů Merkurem. Vlastní představení sestávalo z osmi „emblematických“, v nichž personifikovaná umění a vědy spolu s Merkurem jako reprezentanty různých národů a povolání adorovaly obdobné přednosti nejvyššího kancléře s aluzemi na antické klasiky, např. Homéra, jakož i na *Pismo svaté*. A tak „italský Merkur“ přivolal na scénu Poetiku a současně aplaudoval kancléřově humanitě, „belgický Merkur“ Oratorii (Řečnictví) s poukazem na kancléřovu výmluvnost, „španělský Merkur“ uvedl Matematiku a vychválil kancléřův věhlas dotýkající se hvězd, „uherský Merkur“ vyzvedl kancléřovu zdatnost v oblastech Politiky a Industrie, následující, národně nespecifikovaný Merkur přivedl Filozofii, připomněl Odysseův zájem o přírodní vědy, podřídil „lulii Mons“ (tj. Olomouc) bohyni Athéně a ocenil kancléřovu moudrost a znalost řeckého jazyka. „Český Merkur“, povolavší na scénu Justicii, zdůraznil kancléřovu právnickou rozvážnost, „chaldejský Merkur“ doprovodil na scénu ztělesněné Jus Canonicum, Kanonické právo, připomínaje v souvislosti s kancléřovou účastí na volbě koadjutora olomouckého biskupa starozákonní knihu *Tobijáš*, a konečně poslední, opět nespecifikovaný Merkur při prezentaci Teologie doprovázené Mojžíšem oslavil nejvyššího kancléře jako zelóta (zaníceného obdivovatele) *Pisma svatého*. V *Epilogu* pak „akademická Pallas“ (Athéna) „dedikuje nejpónížejší nejjasnějšímu a nejvznešenějšímu hostu“ svůj „conatus“ (úsilí), s nímž v plné zbroji vyskočila, jak sděluji řecké mýty, z hlavy nejvyššího z bohů Dia.



Herci urození a neurození

Synopse též obsahuje jména 131 „herců“ jezuitského gymnázia, kteří v rolích holdovacího představení vystupovali – od nejmladších parvistů po nejstarší rétory. Jezuité vyučovali bezplatně, a tak se mezi jmény synů vysoké aristokracie objevují i jména prozrazující hanácký původ svých plebejských nositelů. Role Rétoriky se zhostil rétor Franz Anton hrabě von Abensperg und Traun (1674–1745), role Poezie Franz Lubotich baron de Capellet (syn nebo jinak příbuzný stejnojmenného „kapitána“ olomoucké studentské legie ustavené v roce 1683 během neúspěšného tureckého tažení k Vídni), zatímco jako nevďěčník a prostopášník Ixión vystoupil rétor Martin Dostál ze Štěpánova u Olomouce a Idollatrae (Modloslužebnice) měly mezi sebou Antonína Smetanu z Drahotuší; role Politiky a Matematiky ztvárnili Olomoučané František Janko, student gramatiky, a Karel Janko, student poetiky, zatímco v doprovodu Teologie účinkoval Antonín Janko, student gramatiky rovněž z Olomouce.

Zdá se ale, že tehdejší rektor olomoucké koleje a škol Tovaryšstva Ježíšova P. Georgius Hiller (1638–1706) nebyl holdovacím představením *Dramaticus Emblematicismus* nijak nadšen. Poznamenal totiž do svého diaria, uchovaného ve fondech Moravského zemského archivu v Brně, ke dni 7. září 1694 pouze, že „všichni teologové byli zaneprázdněni scénickým aktem představeným nejjasnějšímu a nejvznešenějšímu pánu, nejvyššímu kancléři panu hraběti Khinskému“.



Kexin Zhang (*1991)

Narodil se v čínské provincii Jilin (Žilin). Studoval český jazyk na Pekingské univerzitě zahraničních studií, kde získal bakalářský titul. V současné době pracuje v Konfuciově akademii Univerzity Palackého, která nedávno otevřela svou pobočku i v Praze. Vyučuje kurzy čínského jazyka a vede kurzy vaření.

奥洛穆茨印象

年前, 我来到奥洛穆茨帕拉茨基大学孔子学院, 开始了我的工作。在这里, 我主要处理日常行政事务、开展教学工作、筹划和组织文化活动等等。我喜欢奥洛穆茨的生活, 很安静、很闲适; 我喜欢奥洛穆茨的人民, 很热情、很友好; 我也喜欢奥洛穆茨的食物, 很营养、很美味。在我的家乡也有一种叫作“酸菜”的传统食物, 和非常相像, 这让我在捷克感受到了家的温暖。我热爱烹饪, 因此, 上学期我开设了中华厨艺课, 学生们都能够成功地制作出地道的中国美食, 他们非常爱吃中国菜, 这令我感到非常开心, 我希望能将中国的美味佳肴和饮食文化介绍给更多的捷克朋友们。

中国的许多年轻人听到捷克的第一反应都是: “啊, 我知道, 首都布拉格非常浪漫!” 因为有一位非常著名的流行歌手唱过一首叫做《布拉格广场》的歌曲, 其中的一句歌词是: “我就站在布拉格黄昏的广场, 在许愿池投下了希望。” 很多人慕名而来到捷克旅游。

语言上的便利, 使得我在这里生活得十分自如, 但是, 这恰好是最令我的同事们头疼的一件事, 因为奥洛穆茨的国际化程度远不如布拉格, 商场、超市、饭店的工作人员大多只说捷克语。捷克的啤酒文化有着上千年的历史, 这里是世界人均啤酒消费量最大的国家, 然而我从小就很少喝酒, 因此少了许多和捷克朋友们交流的机会, 不过我一定会多加锻炼的!

Můj dojem z Olomouce

Do Konfuciové akademie jsem přijel před rokem. Učím čínštinu a vedu kurzy vaření. Také organizuji různé kulturní akce, například během Měsíce čínské kultury. Mám rád zdejší lidi, jsou vřelí a přátelští. Dokonce jsem si oblíbil i české jídlo, které mi chutná. Třeba české zelí! Je tak podobné jedné plodině, která roste u nás. Vždycky, když ho vařím a jím, připadám si na chvíli jako doma.

Mimochodem, vařím moc rád. I proto vedu v Konfuciově akademii kurz vaření. Jsem nadšený, když mým studentům chutná. Doufám, že i v dalším akademickém roce se mi podaří seznámit s čínským jídlem co nejvíce lidí.

Když se v Číně zeptáte mladých lidí, zda znají Českou republiku, většinou odpoví ano. Vědí, že hlavní město je Praha. A často jí dávají i přívlastek romantická. Dokonce máme v Číně „pražskou písničku“. Jedna z našich nejpoblíbenějších zpěváků má ve svém repertoáru song Pražské náměstí. Když zpívá: „Stojím za soumraku na náměstí v Praze a házím naději do fontány přání...“, „nejeden posluchač se chce do Prahy okamžitě vydat.“

Za ten rok, co jsem v Olomouci, už vím, že když tady chcete žít, musíte umět česky. Ten, kdo česky neumí, se velmi špatně domluví v obchodech i v restauracích. Já našetřím češtinu celkem ovládám, a tak si života v Olomouci užívám. Vyhovuje mi zdejší klid a pohoda. Jen s pitím toho vašeho piva mám trochu problém!

univerzita v síti



Držíte v ruce papírový
Žurnál Univerzity
Palackého. Listy
s písmenky a obrázky.
Klasiku. Tradici. Krásu.
Jenže svět už dávno
není jen to, co držíme
v ruce. Jsme virtuální.
Jsme v síti. Píšeme online
a taky o nás online píšou.
Mrkněte na stránku –
Facebook, Twitter,
YouTube a spousta
dalších. Je to fajn.
Můžeme o sobě vědět,
můžeme spolu mluvit
a můžeme se společně
zkrátit těšení se na další
papírovou krásu. Tak
pojďte s námi do sítě.

*Ivana Pustějovská
vedoucí redakce médií UP*





titulní strana obálky – univerzitní módní kolekce UniWearCity v pohybu
foto na 1. a 3. straně obálky: Kristýna Erbenová



| STUDENT | AGENCY |

WORK & TRAVEL

Prožijte léto 2016 v USA

Pojed'te s námi za prací, zážitky a cestováním do USA.



f USAWorkAndTravel

globe prace@studentagency.cz

mouse cursor www.pracovnipoobyty.cz

